

**00264/10/CS
WP 169**

Stanovisko č. 1/2010 k pojmům „správce“ a „zpracovatel“

Přijaté dne 16. února 2010

Tato pracovní skupina byla zřízena podle článku 29 směrnice 95/46/ES. Jedná se o nezávislý evropský poradní orgán ve věci ochrany údajů a soukromí. Její úkoly jsou popsány v článku 30 směrnice 95/46/ES a článku 15 směrnice 2002/58/ES.

Její sekretariát je na Ředitelství D (Základní práva a občanství) Evropské komise, Generální ředitelství pro spravedlnost, svobodu a bezpečnost, B-1049 Brusel, Belgie, kancelář č. LX-46 01/190.

Internetové stránky: http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/privacy/index_en.htm

OBSAH

Shrnutí.....	1
I. Úvod	2
II. Obecné poznámky a otázky politiky	3
II.1. Úloha pojmů	4
II.2. Příslušný kontext	6
II.3. Některé hlavní problémy	7
III. Analýza definic.....	7
III.1. Definice správce	7
III.1.a) Úvodní prvek: „určuje“	8
III.1.b) Třetí prvek: „účel a prostředky zpracování“	12
III.1.c) První prvek: „fyzická osoba, právnická osoba nebo jakýkoli jiný subjekt“ ...	144
III.1.d) Druhý prvek: „sám nebo společně s jinými“	17
III.2. Definice zpracovatele	23
III.3. Definice třetí osoby.....	29
IV. Závěry	30

Shrnutí

Pojem správce údajů a jeho vzájemný vztah s pojmem zpracovatel údajů hrají při uplatňování směrnice 95/46/ES zásadní úlohu, jelikož určují, kdo je odpovědný za dodržování pravidel pro ochranu údajů, jak mohou subjekty údajů vykonávat svá práva, jaké je použitelné vnitrostátní právo a jak účinně mohou působit orgány pro ochranu údajů.

Organizační diference ve veřejném a v soukromém sektoru, rozvoj IKT, jakož i globalizace zpracování údajů zvyšují složitost způsobu zpracovávání osobních údajů a vyžadují objasnění těchto pojmů v zájmu zajištění účinného uplatňování a dodržování v praxi.

Pojem správce je nezávislý v tom smyslu, že je nutno jej vykládat především podle právních předpisů Společenství v oblasti ochrany údajů, a praktický v tom smyslu, že má rozdělit odpovědnosti podle skutečného vlivu, je tudíž založen spíše na skutkové analýze než na formální analýze.

Definice ve směrnici obsahuje tři hlavní stavební kameny:

- osobní aspekt („*fyzická nebo právnická osoba, orgán veřejné moci, agentura nebo jakýkoli jiný subjekt*“);
- možnost mnohostranné kontroly („*který sám nebo společně s jinými*“) a
- zásadní prvky k odlišení správce od ostatních účastníků („*určuje účel a prostředky zpracování osobních údajů*“).

Analýza těchto stavebních kamenů vede k řadě závěrů, jež jsou shrnuty v bodě IV stanoviska.

Toto stanovisko analyzuje rovněž pojem zpracovatel, jehož existence závisí na rozhodnutí přijatém správcem, který může rozhodnout o zpracování údajů v rámci své organizace nebo o přenesení veškerých činností spojených se zpracováním či jejich části na externí organizaci. Dvěma základními podmínkami pro stanovení zpracovatele jsou na straně jedné to, že se s ohledem na správce jedná o samostatnou právnickou osobu, a na straně druhé je to zpracování osobních údajů pro správce.

Pracovní skupina uznává potíže při používání definic obsažených ve směrnici ve složitém prostředí, v němž lze předpokládat mnoho scénářů zahrnujících správce a zpracovatele, samostatně nebo společně, s různou mírou nezávislosti a odpovědnosti.

Ve své analýze pracovní skupina zdůraznila nutnost rozdělit odpovědnost tak, aby bylo v praxi dostatečně zajištěno dodržování pravidel pro ochranu údajů. Nezjistila však žádný důvod pro domněnku, že z tohoto hlediska již nebude stávající rozlišení mezi správcem a zpracovatelem relevantní a použitelné.

Pracovní skupina proto doufá, že vysvětlení obsažená v tomto stanovisku doložená konkrétními příklady převzatými z každodenních zkušeností orgánů pro ochranu údajů přispějí k účinným pokynům ke způsobu výkladu těchto hlavních definic směrnice.

Pracovní skupina pro ochranu fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů

zřízená směrnicí Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995,

s ohledem na článek 29 a čl. 30 odst. 1 písm. a) a odst. 3 uvedené směrnice a na čl. 15 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES ze dne 12. července 2002,

s ohledem na svůj jednací řád,

přijala toto stanovisko:

I. Úvod

Pojem správce údajů a jeho vzájemný vztah s pojmem zpracovatel údajů hrají při uplatňování směrnice 95/46/ES zásadní úlohu, jelikož určují, kdo je odpovědný za dodržování pravidel pro ochranu údajů a jak mohou subjekty údajů v praxi vykonávat svá práva. Pojem správce údajů je rovněž zásadní pro určení použitelného vnitrostátního práva a účinné plnění úkolů v oblasti dozoru, které byly svěřeny orgánům pro ochranu údajů.

Je proto nanejvýš důležité, aby byl dostatečně jasný přesný význam těchto pojmů a kritéria pro jejich správné používání a aby byly sdíleny všemi subjekty v členských státech, které hrají úlohu při provádění směrnice a při uplatňování, hodnocení a prosazování vnitrostátních předpisů pro její uvedení v platnost.

Existují náznaky, že nemusí být zajištěna dostatečná jasnost, přinejmenším s ohledem na určité aspekty těchto pojmů, a že u odborníků v jednotlivých členských státech mohou existovat určité odlišné názory, jež mohou vést k odlišným výkladům stejných zásad a definic zavedených za účelem harmonizace na evropské úrovni. Pracovní skupina zřízená podle článku 29 se proto rozhodla věnovat v rámci svého strategického pracovního programu na období 2008–2009 zvláštní pozornost vypracování dokumentu, který stanoví společný přístup k těmto záležitostem.

Pracovní skupina uznává, že konkrétní použití pojmů správce údajů a zpracovatel údajů se stává stále složitějším. To je zapříčiněno především rostoucí složitostí prostředí, v němž jsou tyto pojmy používány, a zejména rostoucí tendencí k organizační diferenciaci v soukromém i veřejném sektoru společně s rozvojem IKT a globalizací způsobem, který může vést k novým a obtížným problémům a někdy může mít za následek nižší úroveň ochrany, jež je poskytována subjektům údajů.

Ačkoliv ustanovení směrnice byla z hlediska technologie formulována neutrálně, a dosud byla tudíž s to náležitě odolávat vyvíjejícímu se kontextu, tyto složitosti mohou skutečně vést k nejistotám, co se týká rozdělení odpovědnosti a oblasti působnosti použitelných vnitrostátních právních předpisů. Tyto nejistoty mohou mít negativní dopad na dodržování pravidel pro ochranu údajů v kritických oblastech a na účinnost celého práva v oblasti ochrany údajů. Pracovní skupina se již zabývala některými z těchto záležitostí

ve vztahu ke konkrétním otázkám¹, považuje však za nezbytné vydat nyní podrobnější pokyny a zvláštní vodítka s cílem zajistit jednotný a harmonizovaný přístup.

Pracovní skupina se proto rozhodla poskytnout v tomto stanovisku (podobně jak to již učinila ve stanovisku k pojmu osobní údaje²) určitá vysvětlení a některé konkrétní příklady³ s ohledem na pojmy správce údajů a zpracovatel údajů.

II. Obecné poznámky a otázky politiky

Směrnice v řadě ustanovení výslovně odkazuje na pojem správce. Definice „správce“ a „zpracovatele“ v čl. 2 písm. d) a e) směrnice 95/46/ES (dále jen „směrnice“) zní takto:

„správce“ se rozumí fyzická nebo právnická osoba, orgán veřejné moci, agentura nebo jakýkoli jiný subjekt, který sám nebo společně s jinými určuje účel a prostředky zpracování osobních údajů; jsou-li účel a prostředky zpracování určeny právními a správními předpisy na úrovni jednotlivých států či Společenství, je možné určit správce nebo zvláštní kritéria pro jeho určení právem jednotlivých států nebo Společenství;

„zpracovatelem“ se rozumí fyzická nebo právnická osoba, orgán veřejné moci, agentura nebo jakýkoli jiný subjekt, který zpracovává osobní údaje pro správce.

Tyto definice byly vypracovány v průběhu jednání o předloze návrhu směrnice počátkem 90. let minulého století a pojem „správce“ byl v zásadě převzat z Úmluvy Rady Evropy č. 108, která byla uzavřena v roce 1981. V průběhu těchto jednání došlo k několika významným změnám.

Především byl „správce souboru údajů“ v úmluvě č. 108 nahrazen „správce“ v souvislosti se „zpracováním osobních údajů“. Jedná se o široký pojem vymezený v čl. 2 písm. b) směrnice jako „jakýkoli úkon nebo soubor úkonů s osobními údaji, které jsou prováděny pomocí či bez pomoci automatizovaných postupů, jako je shromažďování, zaznamenávání, uspořádávání, uchovávání, přizpůsobování nebo pozměňování, vyhledávání, konzultace, použití, sdělení prostřednictvím přenosu, šíření nebo jakékoli jiné zpřístupnění, srovnání či kombinování, jakož i blokování, výmaz nebo likvidace“. Pojem „správce“ se tudíž již nepoužívá pro statický objekt („soubor údajů“), nýbrž souvisí s činnostmi odrážejícími životní cyklus informací od jejich shromažďování po likvidaci, a na toto je nutno pohlížet jednotlivě i celkově („úkon nebo soubor úkonů“). Ačkoliv v mnoha případech může být výsledek týž, pojem tímto získal mnohem širší a dynamičtější význam a oblast působnosti.

Další změny zahrnovaly zavedení možnosti „mnohostranné kontroly“ („sám nebo společně s jinými“), požadavek, aby správce „určil účel a prostředky zpracování osobních údajů“, a myšlenku, aby bylo toto určení provedeno právem jednotlivých států

¹ Viz například stanovisko č. 10/2006 ke zpracovávání osobních údajů Společností pro celosvětovou mezibankovní finanční komunikaci (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication (SWIFT)), přijaté dne 22. listopadu 2006 (WP 128) a nedávno stanovisko č. 5/2009 k internetovým sociálním sítím, přijaté dne 12. června 2009 (WP 163).

² Stanovisko č. 4/2007 k pojmu osobní údaje, přijaté dne 20. června 2007 (WP 136).

³ Tyto příklady jsou založeny na stávající vnitrostátní nebo evropské praxi a případně byly pozměněny nebo upraveny s cílem zajistit lepší srozumitelnost.

nebo Společenství či jinak. Směrnice zavedla rovněž pojem „zpracovatel“, který není v úmluvě č. 108 zmíněn. Tyto a další změny budou podrobněji analyzovány v tomto stanovisku.

II.1. Úloha pojmů

Zatímco v úmluvě č. 108 hraje pojem správce (souboru údajů) velmi omezenou úlohu⁴, ve směrnici je tomu zcela jinak. Ustanovení čl. 6 odst. 2 výslovně stanoví, že „dodržování odstavce 1 zajistí správce“. To se vztahuje na hlavní zásady týkající se kvality údajů, včetně zásady uvedené v čl. 6 odst. 1 písm. a), že „osobní údaje musejí být zpracovány korektně a zákonným způsobem“. To ve skutečnosti znamená, že veškerá ustanovení, jež stanoví podmínky pro zákonné zpracování, jsou v zásadě určena správci, ačkoliv to není vždy výslovně uvedeno.

Ustanovení o právech subjektu údajů na informování, přístup k údajům, jejich opravu, výmaz a blokování a vznesení námítky vůči zpracování osobních údajů (články 10 až 12 a článek 14) byla koncipována tak, aby vytvářela povinnosti pro správce. Správce je rovněž hlavním subjektem v ustanoveních o oznámení a předběžných kontrolách (články 18 až 21). Nepřekvapuje, že správce je v zásadě považován za odpovědného rovněž za jakoukoli škodu způsobenou nedovoleným zpracováním (článek 23).

To znamená, že hlavním významem pojmu správce je určit, kdo je odpovědný za dodržování pravidel pro ochranu údajů a jak mohou subjekty údajů uplatňovat svá práva v praxi⁵. Jinými slovy: přidělit odpovědnost.

To se dotýká podstaty směrnice, jejímž prvním cílem je „chránit fyzické osoby v souvislosti se zpracováním osobních údajů“. Tohoto cíle lze v praxi dosáhnout a zajistit jeho účinnost pouze tehdy, je-li možné subjekty odpovědné za zpracování údajů právními či jinými prostředky dostatečně podnítit, aby přijaly veškerá opatření, která jsou nezbytná, aby byla tato ochrana zajištěna v praxi. To je potvrzeno v čl. 17 odst. 1 směrnice, podle něhož správce „musí přijmout vhodná technická a organizační opatření na ochranu osobních údajů proti náhodnému nebo nedovolenému zničení, náhodné ztrátě, úpravám, neoprávněnému sdělování nebo přístupu, zejména pokud zpracování zahrnuje předávání údajů, jakož i proti jakékoli jiné podobě nedovoleného zpracování“.

Prostředky k podněcování odpovědnosti mohou být aktivní a zpětně působící. V prvním případě je cílem zajistit účinné provádění opatření na ochranu údajů a dostatečnou odpovědnost u správců. V druhém případě mohou zahrnovat občanskoprávní odpovědnost a sankce s cílem zajistit, aby byla nahrazena případná škoda a aby byla přijata přiměřená opatření k nápravě případných chyb nebo přestupků.

⁴ Není použit v jakémkoli z hmotněprávních ustanovení, vyjma v čl. 8 písm. a) ve vztahu k právu být informován (zásada transparentnosti). Správce jako odpovědná strana je uváděn pouze v některých částech důvodové zprávy.

⁵ Viz rovněž 25. bod odůvodnění směrnice 95/46/ES: „vzhledem k tomu, že zásady ochrany se musí odrazit jednak v povinnostech jednotlivců, orgánů veřejné moci, podniků, agentur nebo jiných subjektů odpovědných za zpracování údajů týkajících se zejména kvality údajů, technického zabezpečení, oznamování okolností, za jakých může být zpracování provedeno, orgánu dozoru a jednak v právu poskytnutému osobám, jejichž údaje jsou zpracovávány, být informován o tom, že jsou zpracovávány, právu přístupu k údajům, právu žádat jejich opravu a právu odmítnout za určitých okolností zpracování“.

Pojem správce je rovněž základním prvkem při určování, keré vnitrostátní právo je použitelné na zpracování nebo soubor zpracování. Hlavním pravidlem týkajícím se použitelného práva podle čl. 4 odst. 1 písm. a) směrnice je to, že každý členský stát použije na „zpracování osobních údajů vnitrostátní ustanovení, (...)pokud zpracování je prováděno v rámci činnosti provozovny správce na území členského státu“. Toto ustanovení pokračuje takto: „pokud je stejný správce usazen na území několika členských států, musí přijmout opatření nezbytná pro dodržování povinností stanovených použitelným vnitrostátním právem každou ze svých provozoven“. To znamená, že provozovna (provozovny) správce je (jsou) rozhodující rovněž pro použitelné vnitrostátní právo a případně pro řadu různých použitelných vnitrostátních právních předpisů a způsob, jakým spolu vzájemně souvisí⁶.

Je nutno podotknout, že se pojem správce objevuje v mnoha různých ustanoveních směrnice jako prvek jejich oblasti působnosti nebo zvláštní podmínky platné podle těchto ustanovení: článek 7 například stanoví, že zpracování osobních údajů může být provedeno pouze pokud: „c) je nezbytné pro splnění právní povinnosti, které podléhá správce, e) je nezbytné pro vykonání úkolu ve veřejném zájmu nebo při výkonu veřejné moci, kterým je pověřen správce nebo třetí osoba, které jsou údaje sdělovány, nebo f) je nezbytné pro uskutečnění oprávněných zájmů správce nebo třetí osoby či osob, kterým jsou údaje sdělovány, za podmínky, že nepřevyšují zájem ...“. Totožnost správce je rovněž důležitým prvkem informování subjektů údajů, které se požaduje podle článků 10 a 11.

Pojem „zpracovatel“ hraje důležitou úlohu v rámci důvěrné povahy a bezpečnosti zpracování (články 16 a 17), jelikož slouží k určení odpovědností subjektů, jež se úžeji podílejí na zpracování osobních údajů, a to z přímého pověření správce, nebo jinak pro správce. Rozdíl mezi „správcem“ a „zpracovatelem“ slouží především k rozlišování mezi zúčastněnými subjekty, které jsou odpovědné jako správce (správci), a subjekty, které pouze jednájí pro správce. Důvodem je opět zejména způsob přidělení odpovědnosti. Z toho mohou vyplývat další důsledky, co se týká použitelného práva či jiných záležitostí.

V případě zpracovatele však existuje další důsledek (jak pro správce, tak i pro zpracovatele), a to, že podle článku 17 směrnice jsou použitelným právem pro bezpečnost zpracování vnitrostátní právní předpisy členského státu, ve kterém je usazen zpracovatel⁷.

Jak je vymezeno v čl. 2 písm. f), „třetí osobou“ se rozumí *fyzická nebo právnická osoba, orgán veřejné moci, agentura nebo jakýkoli jiný subjekt jiný než subjekt údajů, než správce, než zpracovatel a než osoby přímo podléhající správci nebo zpracovateli, které jsou oprávněny ke zpracování údajů*. Správce a zpracovatel a jejich zaměstnanci se proto považují za „vnitřní okruh zpracování údajů“ a nevztahují se na ně zvláštní ustanovení o třetích osobách.

⁶ Pracovní skupina hodlá vydat zvláštní stanovisko k „použitelnému právu“ v průběhu roku 2010. Pokud orgány a instituce Společenství zpracovávají osobní údaje, je posouzení správy důležité rovněž v souvislosti s možným použitím nařízení (ES) č. 45/2001 či jiných příslušných právních nástrojů EU.

⁷ Viz čl. 17 odst. 3) druhá odrážka: „povinnosti ...“, jak jsou vymezeny právními předpisy členského státu, ve kterém je usazen zpracovatel, jsou pro něj rovněž závazné“.

II.2. Příslušný kontext

Rozdílný vývoj příslušného prostředí vedl k větší naléhavosti těchto otázek a rovněž jejich větší složitosti než dříve. V době podpisu úmluvy č. 108 a do značné míry rovněž při přijetí směrnice 95/46/ES byl kontext zpracování údajů dosud poměrně jasný a srozumitelný, nyní to však již neplatí.

To je zapříčiněno v první řadě rostoucí tendencí směrem k organizační diferenciaci v nejdůležitějších odvětvích. V soukromém sektoru vedlo rozdělení finančních či jiných rizik k probíhající diverzifikaci společností, která se jen zvyšuje spojením podniků a akvizicemi. Ve veřejném sektoru dochází k podobné diferenciaci v rámci decentralizace nebo oddělení politických orgánů a výkonných agentur. V obou sektorech se zvyšuje důraz na rozvoj dodavatelských řetězců nebo poskytování služeb napříč organizacemi a na využívání subdodávek či externího zajišťování služeb s cílem využít specializace a možných úspor z rozsahu. V důsledku toho se zvyšují různé služby nabízené poskytovateli služeb, kteří se ne vždy považují za odpovědné. Kvůli organizačním rozhodnutím společností (a jejich dodavatelů nebo subdodavatelů) se mohou příslušné databáze nacházet v jedné či více zemích v Evropské unii i mimo ni.

Rozvoj informačních a komunikačních technologií (dále jen „IKT“) tyto organizační změny velkou měrou usnadnil a připojil rovněž několik vlastních změn. Odpovědnosti na různých úrovních (často výsledek organizační diferenciaci) obvykle vyžadují a podporují rozsáhlé využívání IKT. Vývoj a využívání produktů a služeb v oblasti IKT vede rovněž k novým úlohám a odpovědnostem na jejich základě, které nejsou vždy jednoznačně ve vzájemném vztahu se stávajícími nebo vyvíjejícími se odpovědnostmi v organizacích zákazníků. Je proto důležité být si vědom příslušných rozdílů a v případě potřeby objasnit odpovědnosti. Zavedení mikrotechnologie – například čipů RFID ve spotřebních výrobcích – vyvolává podobné otázky v souvislosti s přesunem odpovědnosti. Na druhou stranu existují nové a složité problémy spojené s využíváním rozloženého výpočtu, zejména tzv. „cloud computing“ a „sítí“⁸.

Dalším komplikujícím činitelem je globalizace. Pokud organizační diferenciaci a rozvoj IKT zahrnují několik jurisdikcí, jako tomu často je například v případě internetu, otázky týkající se použitelného práva musí vzniknout nejen v rámci EU nebo EHP, nýbrž rovněž ve vztahu k třetím zemím. Příkladem může být antidopingový kontext, kdy Světová antidopingová agentura (WADA) se sídlem ve Švýcarsku provozuje databázi obsahující informace o sportovcích (ADAMS), která je spravována z Kanady ve spolupráci s vnitrostátními antidopingovými organizacemi po celém světě. Na rozdělení odpovědností a přidělení správy poukázala pracovní skupina zřízená podle článku 29 jako na záležitosti vyvolávající zvláštní problémy⁹.

To znamená, že hlavní záležitosti, jimiž se zabývá toto stanovisko, jsou v praxi velmi důležité a mohou mít značné důsledky.

⁸ „Cloud computing“ je druh výpočtu, kdy jsou přizpůsobitelné a pružné kapacity v oblasti IT poskytovány jako služba více zákazníkům prostřednictvím internetových technologií. Typické služby „cloud computing“ poskytují běžné internetové podnikové aplikace, které jsou dostupné z internetového prohlížeče, zatímco programové vybavení a údaje jsou uloženy na serverech. V tomto smyslu oblakem není ostrov, nýbrž globální článek spojující informace z celého světa a uživatele. Co se týká „sítí“, viz příklad č. 19.

⁹ Stanovisko č. 3/2008 ze dne 1. srpna 2008 k návrhu Mezinárodního standardu pro ochranu soukromí v rámci Světového antidopingového kodexu, WP156.

II.3. Některé hlavní problémy

Z hlediska cílů směrnice je nejdůležitější zajistit, aby byla odpovědnost za zpracování údajů jednoznačně vymezena a mohla být účinně uplatňována.

Není-li dostatečně jasné, co se požaduje od koho (například odpovědný není nikdo nebo existuje velký počet možných správců), existuje zjevné riziko, že se stane pouze velmi málo (pokud vůbec) a že právní předpisy nebudou účinné. Je rovněž možné, že nejednoznačností ve výkladu povedou k protikladným požadavkům a jiným sporným otázkám, přičemž v tomto případě budou kladné účinky nižší oproti očekáváním nebo by je mohly snížit či převážit nepředvídané negativní důsledky.

Ve všech těchto případech je tudíž zásadním problémem zaručit dostatečnou jasnost s cílem umožnit a zajistit účinné uplatňování a dodržování v praxi. V případě pochybností může být upřednostňovanou možností řešení, které s největší pravděpodobností podpoří tyto účinky.

Stejná kritéria, která zajišťují dostatečnou jasnost, však mohou vést rovněž k dodatečné složitosti a nežádoucím důsledkům. Například diferenciací kontroly v souladu s organizační realitou mohou vést ke složitosti z hlediska použitelného vnitrostátního práva, jsou-li zahrnuty různé jurisdikce.

Analýza by se proto měla zaměřit na rozdíl mezi přijatelnými důsledky na základě stávajících pravidel a možnou potřebou úpravy stávajících pravidel s cílem zajistit nadále účinnost a zamezit nepatřičným důsledkům za měnících se okolností.

To znamená, že tato analýza má velký strategický význam a měla by se používat obezřetně a s plným vědomím možného vzájemného vztahu mezi jednotlivými záležitostmi.

III. Analýza definic

III.1. Definice správce

Definice správce ve směrnici obsahuje tři hlavní stavební kameny, které budou pro účely tohoto stanoviska analyzovány zvlášť. Jedná se o tyto prvky:

- „fyzická nebo právnická osoba, orgán veřejné moci, agentura nebo jakýkoli jiný subjekt“,
- „který sám nebo společně s jinými“
- „určuje účel a prostředky zpracování osobních údajů“.

První stavební kámen souvisí s osobním aspektem definice. Třetí stavební kámen obsahuje základní prvky za účelem odlišení správce od ostatních účastníků, zatímco druhý stavební kámen se zabývá možností „mnohostranné kontroly“. Tyto stavební kameny jsou vzájemně úzce propojeny. Kvůli metodice použité v tomto stanovisku však bude každý z těchto prvků projednán zvlášť.

Z praktických důvodů je užitečné začít *prvním prvkem* třetího stavebního kamene – tj. významem slova „určuje“ – a pokračovat zbytkem třetího stavebního kamene a teprve poté se zabývat prvním a druhým stavebním kamenem.

III.1.a) Úvodní prvek: „určuje“

Jak již bylo zmíněno výše, pojem správce hrál v úmluvě č. 108 menší úlohu. Podle článku 2 úmluvy byl „správce souboru údajů“ vymezen jako instituce, „jež je ... příslušná rozhodnout“. Úmluva zdůrazňuje potřebu pravomoci, která je určena „podle vnitrostátního právního řádu“. Úmluva proto odkazovala zpět na vnitrostátní právní předpisy o ochraně údajů, které by podle důvodové zprávy měly obsahovat „přesná kritéria pro určení, kdo je příslušnou osobou“.

Ačkoliv první návrh Komise zohledňuje toto ustanovení, pozměněný návrh Komise odkazuje namísto toho na subjekt, „který rozhoduje“, vylučuje tudíž nutnost, aby pravomoc rozhodnout byla stanovena právem: stanovení právem je možné, nikoli však nezbytné. To je poté potvrzeno společným postojem Rady a přijatým textem, kdy oba dokumenty odkazují na subjekt, „který určuje“.

V tomto kontextu historický vývoj vyzdvihuje dva důležité prvky: za prvé, že je možné být správcem bez ohledu na zvláštní příslušnost nebo pravomoc ke správě údajů svěřenou právem; za druhé, že se v procesu přijímání směrnice 95/46 určení správce stalo pojmem Společenství, pojmem, který má v právu Společenství vlastní nezávislý význam, jenž se neliší z důvodu (případně odlišných) ustanovení vnitrostátního práva. Tento posledně uvedený prvek je zásadní v zájmu zajištění účinného uplatňování směrnice a vysoké úrovně ochrany v členských státech, která vyžaduje jednotný, a proto nezávislý výklad takového klíčového pojmu jako „správce“, který ve směrnici nabývá významu, jenž v úmluvě č. 108 neměl.

Z tohoto hlediska směrnice dokončuje tento vývoj tím, že stanoví, že i když schopnost „určit“ může vyplývat ze zvláštního přidělení právem, obvykle vyplývá z analýzy skutkových prvků nebo okolností daného případu: je nutno podívat se na konkrétní zpracování a pochopit, kdo je určuje, a to v první fázi zodpovězením těchto otázek: „Proč se uskutečňuje toto zpracování? Kdo je inicioval?“

Být správcem je v prvé řadě důsledkem skutkové okolnosti, že se subjekt rozhodl zpracovat osobní údaje pro vlastní účely. Pouze formální kritérium by ve skutečnosti nepostačovalo přinejmenším ze dvou důvodů: v některých případech by chybělo oficiální určení správce – stanovené například právem, ve smlouvě nebo oznámení orgánu pro ochranu údajů; v jiných případech se může stát, že by oficiální určení neodráželo realitu, a to oficiálním svěřením úlohy správce subjektu, který ve skutečnosti není schopen „určit“.

Význam skutečného vlivu je prokázán rovněž v případě SWIFT¹⁰, kdy se společnost SWIFT oficiálně považovala za zpracovatele údajů, avšak fakticky jednala – přinejmenším do jisté míry – jako správce údajů. V tomto případě bylo objasněno, že ačkoliv určení strany jako správce nebo zpracovatele ve smlouvě může poskytnout příslušné informace týkající se právního postavení této strany, takovéto smluvní určení

¹⁰ Tento případ se týká převodu bankovních údajů shromážděných společnostmi SWIFT za účelem provádění finančních transakcí jménem bank a finančních institucí na orgány USA v zájmu boje proti financování terorismu.

není nicméně rozhodující při určování jejího skutečného postavení, jež musí být založeno na konkrétních okolnostech.

Tento věcný přístup podporuje rovněž úvaha, že směrnice stanoví, že správcem je subjekt, který „určuje“, namísto „podle zákona určuje“ účel a prostředky. Účinná identifikace správy je rozhodující, i když určení se jeví jako neoprávněné nebo zpracování údajů je prováděno protiprávně. Není důležité, zda bylo rozhodnutí o zpracování údajů „zákonné“ v tom smyslu, že subjekt, který přijal toto rozhodnutí, tak mohl z právního hlediska učinit, nebo že správce byl oficiálně určen v souladu se zvláštním postupem. Otázka zákonnosti zpracování osobních údajů však bude důležitá v různých fázích a bude posouzena na základě ostatních článků (zejména článků 6 až 8) směrnice. Jinými slovy, je důležité zajistit, aby i v těch případech, kdy jsou údaje zpracovávány neoprávněně, bylo možno snadno zjistit správce a považovat jej za odpovědného za zpracování.

Poslední charakteristikou pojmu správce je jeho nezávislost v tom smyslu, že ačkoliv vnější právní zdroje mohou pomoci určit, kdo je správcem, je nutno toto vykládat především podle práva v oblasti ochrany údajů¹¹. Pojem správce by neměl být dotčen jinými – někdy kolidujícími nebo překrývajícími se – pojmy v ostatních oblastech práva, jako je autor nebo držitel práv k duševnímu vlastnictví. Být držitelem práv k duševnímu vlastnictví nevylučuje možnost být rovněž „správcem“, a tudíž podléhat povinnostem vyplývajícími z práva v oblasti ochrany údajů.

Potřeba typologie

Pojem správce je praktickým pojmem, který má přidělit odpovědnosti tam, kde existuje skutečný vliv, tudíž spíše na základě skutkové než formální analýzy. Určení kontroly může proto někdy vyžadovat podrobné a zdlouhavé šetření. Potřeba zajistit účinnost však vyžaduje, aby byl přijat pragmatický přístup s cílem zajistit předvídatelnost, pokud jde o kontrolu. Z tohoto hlediska jsou zapotřebí pravidla podle oka a praktické předpoklady za účelem usměrnění a zjednodušení uplatňování práva v oblasti ochrany údajů.

To vyžaduje výklad směrnice, který zajišťuje, že ve většině situací lze snadno a jednoznačně identifikovat „určující subjekt“ odkazem na – právní a/nebo skutkové – okolnosti, z nichž lze obvykle odvodit skutečný vliv, pokud ostatní prvky nenaznačují opak.

Tyto okolnosti lze analyzovat a ohodnotit podle těchto tří kategorií situací, které umožňují systematický přístup k těmto záležitostem:

1) Kontrola vyplývající z výslovné právní pravomoci. To je mimo jiné případ uvedený v druhé části definice, tj. když správce nebo zvláštní kritéria jeho určení jsou stanovena právem jednotlivých států nebo Společenství. Výslovné určení správce právem není časté a obvykle nepředstavuje velké problémy. V některých zemích vnitrostátní právní předpisy stanoví, že orgány veřejné moci jsou odpovědné za zpracovávání osobních údajů v rámci jejich úkolů.

¹¹ Viz níže vzájemný vztah s pojmy existujícími v ostatních oblastech práva (například pojem držitel práv k duševnímu vlastnictví nebo vědeckého výzkumu nebo odpovědnost podle občanského práva).

Častější je však případ, kdy právo namísto přímého určení správce nebo stanovení kritérií pro jeho určení vymezí úkol nebo ukládá někomu povinnost shromažďovat a zpracovávat určité údaje. Tak tomu je například v případě subjektu, který je pověřen určitými veřejnými úkoly (např. sociální zabezpečení), jež nelze vykonávat bez shromažďování alespoň některých osobních údajů, a vede rejstřík za účelem plnění těchto úkolů. V tomto případě z práva vyplývá, kdo je správce. Obecněji, právo může uložit veřejným nebo soukromým subjektům povinnost, aby uchovávaly nebo poskytovaly určité údaje. Tyto subjekty se pak obvykle považují za správce u jakéhokoli zpracování osobních údajů v tomto kontextu.

2) *Kontrola vyplývající z implicitní pravomoci.* Tak tomu je v případě, kdy schopnost určovat není výslovně stanovena právem, ani není přímým důsledkem explicitních právních předpisů, nýbrž vyplývá z obecných právních předpisů nebo ze zavedené právní praxe týkající se jednotlivých oblastí (občanské právo, obchodní právo, pracovní právo atd.). V tomto případě pomohou určit správce stávající tradiční úlohy, které obvykle znamenají určitou odpovědnost: například zaměstnavatel ve vztahu k údajům o zaměstnancích, vydavatel ve vztahu k údajům o předplatitelích, sdružení ve vztahu k údajům o členech nebo přispěvatelích.

Ve všech těchto případech lze schopnost určit činnosti spojené se zpracováním považovat za přirozeně spojenou s funkcí (soukromé) organizace, což znamená odpovědnosti rovněž z hlediska ochrany údajů. Z právního hlediska to bude platit bez ohledu na to, zda je schopnost určit svěřena zmíněným právnickým osobám, bude vykonávána příslušnými orgány jednajícími jejich jménem nebo fyzickou osobou, která má podobnou úlohu (viz níže k prvnímu prvku v písm. c)). Totéž však platí v případě veřejného orgánu s určitými správními úkoly v zemi, v níž právo výslovně nestanoví jeho odpovědnost za ochranu údajů.

Příklad č. 1: Telekomunikační operátoři

Zajímavý příklad právních pokynů pro soukromý sektor se vztahuje k úloze telekomunikačních operátorů. 47. bod odůvodnění směrnice 95/46/ES objasňuje, že „pokud je zpráva obsahující osobní údaje předávána prostřednictvím telekomunikací nebo elektronickou poštou, jejichž jediným účelem je přenos zpráv tohoto typu, bude za správce ve vztahu k údajům obsaženým ve zprávě obvykle považována spíše osoba, která zprávu podává, nežli osoba, která nabízí službu pro její přenos; (...) nicméně osoby, které nabízejí tyto služby, jsou obvykle považovány za správce ve vztahu ke zpracování doplňujících osobních údajů nezbytných pro fungování služby“. Poskytovatel telekomunikačních služeb by se proto měl v zásadě považovat za správce pouze u přenosu a účtování údajů, a nikoli u přenášených údajů¹². Tento právní pokyn ze strany zákonodárce Společenství je zcela v souladu s praktickým přístupem používaným v tomto stanovisku.

¹²

Orgán pro ochranu údajů se zabýval kontrolou v případě předloženém subjektem údajů, který si stěžoval na nevyžádanou e-mailovou reklamu. V této stížnosti subjekt údajů požadoval, aby provozovatel komunikační sítě potvrdil nebo popřel, že byl odesílatelem reklamního e-mailu. Orgán pro ochranu údajů uvedl, že společnost, která pouze poskytuje zákazníkovi přístup ke komunikační síti, tj. společnost, která neinicuje předání údajů ani nevybírá adresáty nebo nemění údaje obsažené v předávané zprávě, nelze považovat za správce údajů.

3) Kontrola vyplývající ze skutečného vlivu. Tak tomu je v případě, kdy odpovědnost jakožto správce je přidělena na základě posouzení skutkových okolností. V mnoha případech toto bude zahrnovat posouzení smluvních vztahů mezi jednotlivými zúčastněnými stranami. Toto posouzení bere v úvahu vyvození externích závěrů, přidělení úlohy a odpovědností správce jedné či více stranám. To může být obzvláště užitečné ve složitém prostředí, často využívajícím nové informační technologie, kde mají příslušní účastníci často sklon považovat se za „usnadňovatele“, a nikoli za odpovědné správce.

Může se stát, že smlouva nehovoří nic o tom, kdo je správcem, obsahuje však dostatečné prvky pro přidělení odpovědnosti správce straně, která v tomto ohledu zjevně hraje dominantní úlohu. Může se taktéž stát, že smlouva je konkrétnější, co se týká správce. Není-li důvod pochybovat, že to přesně odráží realitu, neexistuje žádná námitka proti použití podmínek smlouvy. Podmínky smlouvy však nejsou rozhodující ve všech případech, jelikož to by stranám jednoduše umožnilo rozdělit si odpovědnost tak, jak to považují za vhodné.

Samotná skutečnost, že někdo určuje, jak jsou zpracovány osobní údaje, může znamenat určení coby správce údajů, ačkoliv toto určení vzniká mimo oblast smluvního vztahu nebo je smlouvou výslovně vyloučeno. Jednoznačným příkladem tohoto byl případ společnosti SWIFT, kdy tato společnost vydala rozhodnutí o zpřístupnění určitých osobních údajů, jež byly původně zpracovávány k obchodním účelům pro finanční instituce, rovněž za účelem boje proti financování terorismu, jak požadovaly příkazy vydané ministerstvem financí USA.

V případě pochybností mohou být k zjištění správce užitečné jiné prvky než smluvní podmínky, například stupeň skutečné kontroly vykonávané některou ze stran, obraz poskytovaný subjektům údajů a přiměřená očekávání subjektů údajů na základě tohoto zviditelnění (viz rovněž třetí prvek v písmenu b)). Tato kategorie je obzvláště důležitá, jelikož umožňuje řešit a rozdělit odpovědnosti rovněž v případech protiprávního jednání, kdy skutečné činnosti spojené se zpracováním mohou být prováděny v rozporu se zájmem a vůlí některé ze stran.

Předběžný závěr

Z těchto kategorií umožňují první dvě v zásadě bezpečnější označení určujícího subjektu a mohou pokrývat více než 80 % příslušných situací v praxi. Oficiální určení právem by však mělo být v souladu s pravidly pro ochranu údajů, a to zajištěním, aby určený subjekt měl skutečnou kontrolu nad zpracováním nebo (jinými slovy) aby určení právem odráželo pravý stav věcí.

Třetí kategorie vyžaduje složitější analýzu a s větší pravděpodobností povede k odlišným výkladům. Při objasnění této záležitosti mohou často pomoci smluvní podmínky, nejsou však rozhodující ve všech případech. Existuje rostoucí počet účastníků, kteří nemají za to, že určují činnosti spojené se zpracováním, a nepovažují se tudíž za odpovědné za tyto činnosti. Jedinou přijatelnou možností je v těchto případech závěr na základě skutečného vlivu. Otázka zákonnosti tohoto zpracování však musí být posouzena podle ostatních článků (6–8).

Není-li použitelná žádná z výše uvedených kategorií, určení správce je nutno považovat za „neplatné od samého počátku“. Subjekt, který nemá právní ani skutečný vliv na určování způsobu zpracování osobních údajů, nelze považovat za správce.

Z formálního hlediska je aspektem, který potvrzuje tento přístup, to, že definici správce údajů je nutno považovat za závazné právní ustanovení, od něhož se strany nemohou jednoduše odchýlit nebo odklonit. Ze strategického hlediska by takovéto určení bylo v rozporu s účinným uplatňováním práva v oblasti ochrany údajů a zrušilo by odpovědnost, kterou zpracování údajů znamená.

III.1.b) Třetí prvek: „účel a prostředky zpracování“

Třetí prvek představuje hmotněprávní část kritéria: co by strana měla určit, aby byla považována za správce.

Historie tohoto ustanovení ukazuje mnoho vývojových trendů. Úmluva č. 108 odkazovala na účel automatizovaných souborů údajů, druhy osobních údajů a postupy, jakými budou zpracovány. Komise převzala tyto podstatné prvky s menšími jazykovými úpravami a přidala pravomoc rozhodnout, které třetí osoby mohou mít přístup k údajům. Pozměněný návrh Komise postoupil o krok kupředu a přesunul „účel souboru údajů“ na „účel a cíl zpracování“, znamenal tudíž přechod ze statické definice spojené se souborem údajů k dynamické definici související s činností spojenou se zpracováním. Pozměněný návrh nadále odkazoval na čtyři prvky (účel/cíl, osobní údaje, úkony a třetí strany, které mají přístup k údajům), jež byly sníženy na dva („účel a prostředky“) teprve ve společném postoji Rady.

Ve slovnících je „účel“ vymezen jako „předjímaný výsledek, který je zamýšlen nebo kterým se řídí plánované činnosti“, a „prostředky“ jako „způsob, jak docílit určitého výsledku nebo dosáhnout určitého účelu“.

Směrnice na druhou stranu stanoví, že údaje musí být shromažďovány pro stanovené účely, výslovně vyjádřené a legitimní, a nesmějí být dále zpracovávány způsobem neslučitelným s těmito účely. Určení „účelu“ zpracování a „prostředků“ k jeho dosažení je proto obzvláště důležité.

Lze rovněž uvést, že určení účelu a prostředků se rovná určení „proč“ a „jak“ s ohledem na určité činnosti spojené se zpracováním. Z tohoto hlediska a s přihlédnutím ke skutečnosti, že oba prvky spolu souvisí, je nutno poskytnout vodítko, pokud jde o to, jaká úroveň vlivu na „proč“ a „jak“ může znamenat, že daný subjekt je považován za správce.

Pokud jde o posouzení určení účelu a prostředků za účelem přisouzení úlohy správce údajů, zásadní otázkou je, na jaké úrovni podrobnosti by někdo měl určit účel a prostředky, aby byl považován za správce. A v souvislosti s tím, jaký manévrovací prostor směrnice poskytuje zpracovateli údajů. Tyto definice jsou obzvláště důležité, když se na zpracování osobních údajů podílejí různí účastníci a je nezbytné určit, kdo z nich je správcem údajů (sám nebo společně s jinými) a kdo má být namísto toho považován za zpracovatele údajů (pokud vůbec zpracovatelé existují).

Důraz, jenž se klade na účel nebo prostředky, se může lišit v závislosti na konkrétním kontextu, v němž se zpracování uskutečňuje.

Je zapotřebí pragmatický přístup, který klade větší důraz na rozhodovací pravomoc při určování účelu a volnost jednání při vydávání rozhodnutí. V těchto případech je otázkou, proč se uskutečňuje zpracování a jaká je úloha možných vzájemně spojených účastníků, například společností poskytujících externí služby: zpracovala by externí společnost údaje, pokud by to nepožadoval správce, a za jakých podmínek? Zpracovatel může působit podle obecných pokynů poskytnutých především ohledně účelu a nezabývajících se podrobně prostředky.

Příklad č. 2: Marketing prostřednictvím pošty

Společnost ABC uzavře smlouvy s různými organizacemi za účelem provádění marketingových kampaní prostřednictvím pošty a vedení mzdového účetnictví. Vydá jasné pokyny (jaké marketingové materiály mají být rozeslány a komu a komu má být zapláceno, jaké částky, do kdy atd.). Ačkoliv organizace mají určitou rozhodovací pravomoc (včetně toho, jaké programové vybavení bude používáno), jejich úkoly jsou naprosto jasné a úzce vymezené, a ačkoliv poštovní centrum může vydávat doporučení (např. doporučení nezasílat poštovní zásilky v srpnu), jsou jednoznačně povinny jednat podle pokynů společnosti ABC. Mimoto pouze jeden subjekt, společnost ABC, je oprávněn používat údaje, které jsou zpracovávány, všechny ostatní subjekty musí spoléhat na právní základ společnosti ABC, pokud je zpochybněna jejich právní způsobilost zpracovávat údaje. V daném případě je zřejmé, že společnost ABC je správcem údajů a každou z jednotlivých organizací lze považovat za zpracovatele údajů, co se týká konkrétního zpracování údajů prováděného pro tuto společnost.

Pokud jde o určení prostředků, výraz „prostředky“ zjevně zahrnuje velmi odlišné druhy prvků, což dokládá rovněž historie této definice. V původním návrhu by úloha správce vyplývala z určení čtyř prvků (účel/cíl, osobní údaje, úkony a třetí strany, které mají přístup k údajům). Konečnou formulaci ustanovení odkazující pouze na „účel a prostředky“ nelze vykládat jako verzi, která je v rozporu se starší verzí, jelikož nelze pochybovat o skutečnosti, že správce musí například určit, které údaje budou zpracovány pro plánovaný účel (účely). Konečnou definici je proto nutno chápat spíše pouze jako zkrácenou verzi zahrnující nicméně smysl starší verze. Jinými slovy, „prostředky“ neodkazují pouze na technické způsoby zpracování osobních údajů, nýbrž rovněž na to, „jak“ se bude zpracování provádět, což zahrnuje otázky jako „jaké údaje mají být zpracovány“, „které třetí strany mají přístup k těmto údajům“, „kdy budou údaje vymazány“ atd.

Určení „prostředků“ proto zahrnuje jak technické a organizační otázky, pokud rozhodnutí může být přeneseno na zpracovatele (např. „které technické nebo programové vybavení se použije?“), tak i základní prvky, které jsou tradičně a přirozeně vyhrazeny k určení správci, například „jaké údaje jsou zpracovávány?“, „jak dlouho budou zpracovávány?“, „kdo k nim má přístup?“ atd.

V této souvislosti platí, že zatímco určování účelu zpracování v každém případě vede k označení coby správce, určení prostředků znamená kontrolu pouze v případě, týká-li se určení základních prvků prostředků.

Z tohoto hlediska je možné, aby technické a organizační prostředky určil výhradně zpracovatel údajů.

V těchto případech (pokud existuje náležité vymezení účelu, avšak málo pokynů či žádné pokyny k technickým a organizačním prostředkům) by prostředky měly představovat přiměřený způsob dosažení účelu (účelů) a správce údajů by měl být plně informován o použitých prostředcích. Má-li dodavatel vliv na účel a provádí-li zpracování (rovněž) pro vlastní prospěch, například využitím obdržených osobních údajů za účelem vytvoření služeb s přidanou hodnotou, je to správce (nebo případně společný správce) pro jinou činnost spojenou se zpracováním, a proto se na něj vztahují veškeré povinnosti stanovené v použitelném právu v oblasti ochrany údajů.

Příklad č. 3: Společnost uvedená jako zpracovatel údajů, která však jedná jako správce

Společnost MarketinZ poskytuje různým společnostem služby v oblasti propagační reklamy a přímého marketingu. Společnost GoodProductZ uzavře se společností MarketinZ smlouvu, podle níž poslední uvedená společnost zajišťuje obchodní reklamu pro zákazníky společnosti GoodProductZ a je označena za zpracovatele údajů. Společnost MarketinZ se však rozhodne využít databázi zákazníků společnosti GoodProductsZ rovněž pro účely propagace výrobků ostatních zákazníků. Toto rozhodnutí o připojení dalšího účelu k účelu, pro nějž byly osobní údaje předány, mění společnost MarketinZ na správce údajů pro toto zpracování. Otázka zákonnosti tohoto zpracování však bude posouzena podle ostatních článků (6–8).

V některých právních systémech jsou obzvláště důležitá přijatá rozhodnutí o bezpečnostních opatřeních, jelikož bezpečnostní opatření jsou výslovně považována za základní charakteristiku, která má být stanovena správcem. To vyvolává otázku, která rozhodnutí o bezpečnosti mohou znamenat hodnocení jakožto správce v případě společnosti, které bylo zpracování zadáno externě.

Předběžný závěr

Určení „účelu“ zpracování je vyhrazeno „správci“. Ten, kdo přijímá toto rozhodnutí, je proto (*fakticky*) správce. Určení „prostředků“ zpracování může správce přenést na jiné subjekty, co se týká technických nebo organizačních otázek. Podstatné otázky, které jsou zásadní pro podstatu zákonnosti, jsou vyhrazeny správci. Osoba nebo subjekt, který rozhoduje například o tom, jak dlouho budou údaje uchovávány nebo kdo bude mít přístup ke zpracovaným údajům, jedná jako „správce“, co se týká této části použití údajů, musí proto dostát veškerým povinnostem správce.

III.1.c) První prvek: „fyzická osoba, právnická osoba nebo jakýkoli jiný subjekt“

První prvek definice odkazuje na osobní stránku: kdo může být správcem, a tudíž koho lze považovat za odpovědného za povinnosti plynoucí ze směrnice. Definice odráží přesně formulaci článku 2 úmluvy č. 108 a v rámci rozhodovacího procesu směrnice nebyla předmětem zvláštní diskuse. Vztahuje se na velkou řadu subjektů, které mohou hrát úlohu správce, počínaje u fyzických osob po právnické osoby a včetně „jakéhokoli jiného subjektu“.

Je důležité, aby výklad tohoto prvku zajistil účinné uplatňování směrnice, a to upřednostněním pokud možno jasného a jednoznačného určení správce ve všech případech bez ohledu na to, zda bylo učiněno a zveřejněno oficiální určení.

Především je důležité zůstat co nejbliže praxi zavedené jak ve veřejném, tak i soukromém sektoru ostatními oblastmi práva, jako je občanské právo, správní a trestní právo. Ve většině případů tato ustanovení určí, kterým osobám nebo subjektům by měly být přiděleny odpovědnosti, a v zásadě pomůže určit, kdo je správcem údajů.

Ze strategického hlediska rozdělení odpovědností je nutno s cílem poskytnout subjektům údajů stálejší a spolehlivější referenční subjekt pro výkon jejich práv podle směrnice upřednostnit to, aby se za správce považovaly společnost nebo orgán jako takové namísto konkrétní osoby v rámci společnosti nebo orgánu. Je to společnost nebo orgán, které se považují za odpovědné za zpracování údajů a povinnosti vyplývající z právních předpisů v oblasti ochrany údajů, ledaže existují jednoznačné prvky, které naznačují, že odpovědná je fyzická osoba. Obecně je nutno předpokládat, že společnost nebo orgán veřejné moci jsou jako takové odpovědné za činnosti spojené se zpracováním, jež se uskuteční v rámci jejich oblasti činností a rizik.

Někdy společnosti a orgány veřejné moci určí konkrétní osobu odpovědnou za provedení zpracování. Avšak rovněž v tomto případě, kdy je určena konkrétní fyzická osoba, aby zajistila dodržování zásad v oblasti ochrany údajů nebo zpracovávala osobní údaje, nebude tato osoba správcem, nýbrž bude jednat pro právnickou osobu (společnost nebo orgán veřejné moci), která bude jakožto správce odpovědná v případě porušení zásad¹³.

Zejména v případě velkých a složitých struktur je zásadní otázkou „správy ochrany údajů“ zajištění jednoznačné odpovědnosti fyzické osoby zastupující společnost a konkrétních praktických odpovědností v rámci struktury, například pověřením jiných osob, aby jednaly jako zástupci nebo kontaktní místa pro subjekty údajů.

Zvláštní analýza je zapotřebí v případech, kdy fyzická osoba jednající v rámci právnické osoby použije údaje pro vlastní účely mimo oblast působnosti a možnou kontrolu činností právnické osoby. V tomto případě by dotyčná fyzická osoba byla správcem v případě zpracování, o němž rozhodla, a nesla by odpovědnost za toto použití osobních údajů. Původní správce by však mohl mít určitou odpovědnost v případě nového zpracování, k němuž došlo kvůli neexistenci odpovídajících bezpečnostních opatření.

Jak již bylo uvedeno výše, úloha správce je zásadní a obzvláště důležitá, pokud jde o určení odpovědnosti a uložení sankcí. Ačkoliv se odpovědnost a sankce budou lišit podle jednotlivých členských států, jelikož jsou ukládány podle vnitrostátních právních předpisů, nutnost jednoznačně určit fyzickou nebo právnickou osobu odpovědnou za porušení práva v oblasti ochrany údajů je bezesporu základním předpokladem účinného uplatňování směrnice.

Určení „správce“ z hlediska ochrany údajů je v praxi spojeno s pravidly občanského, správního nebo trestního práva, které stanoví rozdělení odpovědností nebo uložení sankcí, jimž může podléhat právnická nebo fyzická osoba¹⁴.

¹³ Obdobné odůvodnění je použito s ohledem na nařízení (ES) č. 45/2001, jehož čl. 2 písm. d) odkazuje na „orgán nebo instituci Společenství, generální ředitelství, jednotku či jakýkoli jiný organizační celek“. V rámci praxe v oblasti dozoru bylo objasněno, že úředníci orgánů a institucí EU, kteří byli určeni jako „správci“, jednají jménem instituce, pro niž pracují.

¹⁴ Viz „srovnávací studie Komise o situaci v 27 členských státech, co se týká práva použitelného na mimosmluvní závazkové vztahy, které vznikají z narušení soukromí a osobnostních práv“ (Comparative Study on the Situation in the 27 Member States as regards the Law Applicable to Non-contractual Obligations Arising out of Violations of Privacy and Rights relating to Personality), únor 2009, k dispozici na adrese

Občanskoprávní odpovědnost by neměla v tomto ohledu vyvolávat zvláštní problémy, jelikož se v zásadě vztahuje na právnické i fyzické osoby. Trestní a/nebo správní odpovědnost se však podle vnitrostátního práva může někdy vztahovat pouze na fyzické osoby. Pokud podle příslušného vnitrostátního práva existují trestní nebo správní sankce za porušení ochrany údajů, toto právo obvykle rovněž rozhoduje o tom, kdo je odpovědný: není-li uznána trestní nebo správní odpovědnost právnických osob, může být tato odpovědnost převzata vedoucími pracovníky právnických osob podle zvláštních pravidel vnitrostátního práva¹⁵.

Evropské právo obsahuje užitečné příklady kritérií, která přisuzují trestní odpovědnost¹⁶, zejména v případě, dojde-li k spáchání přestupku ve prospěch právnické osoby. Odpovědnost lze v takovémto případě přisoudit jakékoli osobě, „jež v právnické osobě působí ve vedoucím postavení, jednajíc samostatně nebo jako člen orgánu této právnické osoby na základě:

- a) oprávnění zastupovat tuto právnickou osobu;
- b) pravomoci činit rozhodnutí jménem této právnické osoby;
- c) pravomoci vykonávat kontrolu v rámci této právnické osoby.“

Předběžný závěr

Po shrnutí výše uvedených úvah lze vyvodit závěr, že subjektem, který se považuje za odpovědného za porušení ochrany údajů, je vždy správce, tj. právnická osoba (společnost nebo orgán veřejné moci) nebo fyzická osoba oficiálně určená podle kritérií stanovených ve směrnici. Pokud fyzická osoba pracující ve společnosti nebo orgánu veřejné moci použije údaje pro vlastní účely mimo činnost společnosti, považuje se tato osoba fakticky za správce a bude jako taková odpovědná.

Příklad č. 4: Tajné sledování zaměstnanců

Člen představenstva společnosti rozhodne o tajném sledování zaměstnanců společnosti, ačkoliv toto rozhodnutí není představenstvem oficiálně schváleno. Společnost je nutno považovat za správce a tato společnost čelí možným žalobám a odpovědnosti, co se týká zaměstnanců, jejichž osobní údaje byly zneužity.

Odpovědnost společnosti je zapříčiněna zejména skutečností, že jako správce je povinna zajistit dodržování pravidel týkajících se bezpečnosti a důvěrné povahy. Zneužití vedoucím pracovníkem společnosti nebo zaměstnancem lze považovat za výsledek nepřiměřených bezpečnostních opatření. To platí bez ohledu na skutečnost, zda lze v pozdější fázi považovat rovněž člena představenstva nebo jiné fyzické osoby ve společnosti za odpovědné z hlediska občanského práva (také vůči společnosti), jakož i z hlediska trestního práva. Tak tomu může být například v případě, kdy člen představenstva použil shromážděné údaje k získání osobních výhod od zaměstnanců: je nutno jej považovat za „správce“ a za odpovědného za toto konkrétní použití údajů.

http://ec.europa.eu/justice_home/doc_centre/civil/studies/doc/study_privacy_en.pdf

¹⁵ To nevylučuje, aby vnitrostátní právní předpisy stanovily trestní nebo správní odpovědnost nejen v případě správce, nýbrž rovněž jakékoli osoby, která poruší právo v oblasti ochrany údajů.

¹⁶ Viz například směrnice 2008/99/ES ze dne 19. listopadu 2008 o trestněprávní ochraně životního prostředí, rámcové rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o boji proti terorismu. Právní nástroje jsou založeny na článku 29, čl. 31 písm. e) a čl. 34 odst. 2 písm. b) Smlouvy o EU, nebo odpovídají právním základům nástrojů použitých v rámci prvního pilíře, jak vyplývá z judikatury ESD ve věcech C-176/03, Komise v. Rada, Sb. rozh. 2005, s. I-7879 a C-440/05, Komise v. Rada, Sb. rozh. 2007, s. I-9097. Viz rovněž sdělení KOM (2005) 583 v konečném znění.

III.1.d) Druhý prvek: „sám nebo společně s jinými“

Tento odstavec vycházející z předchozí analýzy obvyklých charakteristik správce se bude zabývat těmi případy, kdy při zpracování osobních údajů vzájemně jedná více účastníků. Skutečně se zvyšuje počet případů, v nichž různí účastníci jednají jako správci, a definice stanovená ve směrnici se tímto zabývá.

Možnost, aby správce působil „sám nebo společně s jinými“, nebyla v úmluvě č. 108 zmíněna a byla zavedena až Evropským parlamentem před přijetím směrnice. Ve stanovisku Komise k pozměňovacímu návrhu EP Komise odkazuje na možnost, aby „v případě jednoho zpracování mohla řada stran společně určit účel a prostředky zpracování, jež má být provedeno“, a proto v takovém případě „je nutno každého ze společných správců považovat za omezeného povinnostmi uloženými ve směrnici, co se týká ochrany fyzických osob, jejichž údaje jsou zpracovávány“.

Stanovisko Komise neodráží zcela složitosti ve stávající realitě zpracování údajů, jelikož se zaměřuje pouze na případ, kdy všichni správci ve stejné míře určují a jsou stejnou měrou odpovědní za jedno zpracování. Realita však ukazuje, že se jedná pouze o jeden z různých druhů „mnohostranné kontroly“, který může existovat. Z tohoto hlediska je nutno „společně“ vykládat ve smyslu „spolu s“ nebo „nikoli sám“ v různých formách a kombinacích.

Především je nutno uvést, že pravděpodobnost více účastníků podílejících se na zpracování osobních údajů je přirozeně spojena s více druhy činností, které mohou podle směrnice představovat „zpracování“, jež je konečnou předmětem „společné kontroly“. Definice zpracování uvedená v čl. 2 písm. b) směrnice nevylučuje možnost, aby se na jednotlivých úkonech nebo souborech úkonů s osobními údaji podíleli různí účastníci. Tyto úkony se mohou uskutečňovat současně nebo v různých fázích.

V takovémto složitém prostředí je ještě důležitější jednoznačné přidělení úloh a odpovědností s cílem zajistit, aby složitost společné kontroly nevedla k nepraktickému rozdělení odpovědností, jež může bránit účinnosti práva v oblasti ochrany údajů. Kvůli mnoha možným ujednáním není bohužel možné vypracovat vyčerpávající „uzavřený“ seznam nebo kategorizaci jednotlivých druhů „společné kontroly“. Je však užitečné poskytnout rovněž v tomto kontextu vodítko jak prostřednictvím některých kategorií a příkladů společné kontroly, tak i pomocí určitých skutkových prvků, z nichž lze odvodit nebo předpokládat společnou kontrolu.

Posouzení společné kontroly by mělo obecně odrážet posouzení „jediné“ kontroly uvedené v bodě III.1.a až c. Stejně tak je nutno rovněž při posuzování společné kontroly zaujmout věcný a praktický přístup, jak byl uveden výše, zaměřující se na to, zda jsou účely a prostředky určeny více než jednou stranou.

Příklad č. 5: Instalace kamer pro videodohled

Vlastník budovy uzavře s bezpečnostní společností smlouvu, podle níž tato společnost nainstaluje pro správce v různých částech budovy kamery. Účel videodohledu a způsob, jakým jsou shromažďovány a uchovávány snímky, je určen výhradně vlastníkem budovy, kterého je proto nutno považovat za jediného správce pro toto zpracování.

V tomto kontextu mohou být při posuzování společné kontroly užitečná rovněž smluvní ujednání, je však vždy nutno ověřit je na základě skutkových okolností vztahu mezi stranami.

Příklad č. 6: Lovci mozků

Společnost Headhunterz Ltd pomáhá společnosti Enterprize Inc při náboru nových zaměstnanců. Ve smlouvě je jednoznačně uvedeno, že „společnost Headhunterz Ltd jedná jménem společnosti Enterprize a při zpracování osobních údajů vystupuje jako zpracovatel údajů. Společnost Enterprize je jediným správcem údajů“. Společnost Headhunterz Ltd však má nejednoznačné postavení: na straně jedné hraje úlohu správce vůči uchazečům o zaměstnání, na straně druhé se předpokládá, že je zpracovatelem, který jedná pro správce, například společnost Enterprize Inc a jiné společnosti, které jejím prostřednictvím hledají zaměstnance. Společnost Headhunterz se svou proslulou službou s přidanou hodnotou „global matchz“ hledá vhodné uchazeče z životopisů, jež obdrží přímo společnost Enterprize, i ze životopisů, které již má ve své rozsáhlé databázi. To zajišťuje, že společnost Headhunterz, která je podle smlouvy placena pouze za skutečně podepsané smlouvy, zlepšuje srovnávání mezi nabídkami pracovních míst a uchazeči o zaměstnání, zvyšuje tudíž své příjmy. Na základě výše uvedených prvků lze mít za to, že navzdory smluvnímu určení je společnost Headhunterz Ltd považována za správce, který společně se společností Enterprize Inc spravuje přinejmenším ty soubory úkonů, jež souvisí s náborem zaměstnanců pro společnost Enterprize.

Z tohoto hlediska společná kontrola vznikne v případě, kdy s ohledem na konkrétní zpracování různé strany určují účel nebo základní prvky prostředků, jež jsou typické pro správce (viz body III.1.a až c).

V rámci společné kontroly však může mít účast stran na společném určení různé formy a nemusí být rovnoměrně rozdělena. V případě většího počtu účastníků mohou mít tito velmi úzký vzájemný vztah (například sdílet veškeré účely a prostředky zpracování) nebo volnější vztah (například sdílet pouze účely nebo prostředky či jejich část). Je proto nutno uvážit širokou škálu typologií společné kontroly a posoudit jejich právní důsledky, což umožní určitou flexibilitu s cílem pokrýt rostoucí složitost stávající reality v oblasti zpracování údajů.

V tomto kontextu je nezbytné zabývat se různou mírou, v jaké může více stran vzájemně působit nebo být ve vzájemném vztahu při zpracovávání osobních údajů.

Za prvé, pouhá skutečnost, že při zpracovávání osobních údajů spolupracují různé subjekty, například v řetězci, neznamená, že jsou ve všech případech společnými správci, jelikož výměnu údajů mezi dvěma stranami bez sdílení účelu nebo prostředků ve společném souboru úkonů je nutno považovat pouze za předání údajů mezi dvěma samostatnými správci.

Příklad č. 7: Cestovní agentura (1)

Cestovní agentura zasílá osobní údaje svých zákazníků letecké společnosti a hotelovému řetězci za účelem rezervací v rámci souborných služeb pro cesty. Letecká společnost a hotel potvrdí dostupnost požadovaných sedadel a pokojů. Cestovní agentura vystaví pro své zákazníky cestovní doklady a poukázky. V tomto případě budou cestovní agentura, letecká společnost a hotel třemi různými správci údajů, z nichž každý podléhá povinnostem týkajícím se ochrany údajů, jež souvisí s jeho vlastním zpracováním osobních údajů.

Hodnocení se však může změnit, pokud se různí účastníci rozhodnou vytvořit společnou infrastrukturu pro své individuální účely. Pokud při vytváření této infrastruktury tito účastníci určí základní prvky prostředků, které budou používány, považují se v každém případě za společné správce údajů, a to i tehdy, nesdílejí-li stejné účely.

Příklad č. 8: Cestovní agentura (2)

Cestovní agentura, hotelový řetězec a letecká společnost se rozhodnou vytvořit společnou internetovou platformu v zájmu zlepšení své spolupráce při správě rezervací. Dohodnou se na důležitých prvcích prostředků, jež budou používány, například jaké údaje budou uchovávány, jak budou rezervace přidělovány a potvrzovány a kdo může mít přístup k uchovávaným údajům. Mimoto se rozhodnou, že budou sdílet údaje svých zákazníků za účelem provádění integrovaných marketingových akcí.

V tomto případě budou cestovní agentura, letecká společnost a hotelový řetězec vykonávat společnou kontrolu nad způsobem zpracování osobních údajů svých příslušných zákazníků, budou proto společnými správci, co se týká zpracování souvisejících se společnou internetovou platformou pro rezervace. Každý z nich však bude mít nadále výhradní kontrolu s ohledem na ostatní činnosti spojené se zpracováním, například činnosti v souvislosti s řízením lidských zdrojů.

V některých případech zpracovávají různí účastníci stejné osobní údaje v řadě. V těchto případech je pravděpodobné, že na mikroúrovni se jednotlivá zpracování jeví jako nesouvislá, jelikož každé z nich může mít jiný účel. Je však nezbytné provést dvojí ověření, zda by na makroúrovni neměla být tato zpracování považována za „soubor zpracování“ sledujících společný účel nebo používajících společně stanovené prostředky.

Tuto myšlenku objasňují dva níže uvedené příklady uvádějící dva různé možné scénáře.

Příklad č. 9: Předání údajů zaměstnanců finančním úřadům

Společnost XYZ shromažďuje a zpracovává osobní údaje svých zaměstnanců za účelem správy mezd, služebních cest, zdravotního pojištění atd. Zákon však této společnosti ukládá rovněž povinnost zasílat veškeré údaje týkající se mezd finančním úřadům za účelem posílení daňové kontroly.

Ačkoliv společnost XYZ i finanční úřady zpracovávají stejné údaje o mzdách, neexistence společného účelu nebo prostředků s ohledem na toto zpracování údajů v tomto případě povede k tomu, že tyto dva subjekty budou považovány za dva samostatné správce údajů.

Příklad č. 10: Finanční transakce

Vezměme například banku, která využívá doručovatele finančních zpráv za účelem provádění svých finančních transakcí. Banka i doručovatel se dohodnou na prostředcích zpracování finančních údajů. Zpracování osobních údajů v souvislosti s finančními transakcemi provádí v první fázi finanční instituce a teprve posléze doručovatel finančních zpráv. I když na mikroúrovni každý z těchto subjektů sleduje svůj vlastní účel, na makroúrovni jsou různé fáze a účely a prostředky úzce spojené. V tomto případě lze banku a doručovatele zpráv považovat za společné správce.

Existují další případy, kdy různí dotčení účastníci společně určují (v určitých případech v různé míře) účel a/nebo prostředky zpracování.

Existují případy, kdy je každý správce odpovědný pouze za část zpracování, údaje jsou však seskupovány a zpracovány prostřednictvím platformy.

Příklad č. 11: Portály elektronické veřejné správy

Portály elektronické veřejné správy vystupují jako zprostředkovatelé mezi občany a jednotkami veřejné správy: portál předává žádosti občanů a uchovává dokumenty jednotky veřejné správy, dokud si je občan nevyžádá. Každá jednotka veřejné správy je i nadále správcem údajů zpracovávaných pro její účely. Za správce však lze považovat rovněž samotný portál. Portál ve skutečnosti zpracovává (tj. shromažďuje a předává příslušné jednotce) žádosti občanů a rovněž veřejné dokumenty (tj. uchovává je a řídí přístup k těmto dokumentům, například jejich stažení občany) pro další účely (usnadnění služeb elektronické veřejné správy), než pro něž byly údaje původně zpracovány jednotlivými jednotkami veřejné správy. Tito správci budou muset mimo jiné povinnosti zajistit, aby byl systém pro předávání osobních údajů od uživatele do systému veřejné správy bezpečný, jelikož na makroúrovni je toto předávání základní součástí souboru zpracování prováděných prostřednictvím portálu.

Další možnou strukturou je „přístup založený na původu“, který vzniká, pokud každý správce odpovídá za údaje, jež zavede do systému. Tak tomu je u některých databází zahrnujících celou EU, kdy je kontrola (a tudíž povinnost jednat na základě žádosti o přístup k údajům a o jejich opravu) přidělena na základě původu osobních údajů v jednotlivých členských státech.

Další zajímavý scénář poskytují internetové sociální sítě.

Příklad č. 12: Sociální sítě

Poskytovatelé služeb sociálních sítí zajišťují internetové komunikační platformy, které jednotlivcům umožňují zveřejňovat a vyměňovat si informace s ostatními uživateli. Tito poskytovatelé služeb jsou správci údajů, jelikož určují účel i prostředky zpracování těchto informací. Uživatelé těchto sítí, kteří zasílají rovněž osobní údaje třetích osob, se považují za správce, pokud se na jejich činnosti nevztahuje tzv. „výjimka pro domácí použití“¹⁷.

¹⁷ Další podrobnosti a příklad viz stanovisko pracovní skupiny zřízené podle článku 29 č. 5/2009 k internetovým sociálním sítím, přijaté dne 12. června 2009 (WP 163).

Po analýze případů, kdy různé subjekty určují společně pouze část účelů a prostředků, je velmi jasným a bezproblémovým případem případ, kdy více subjektů společně určuje a sdílí veškeré účely a prostředky činností spojených se zpracováním, což vede k plnohodnotné společné kontrole.

V posledně uvedeném případě lze snadno určit, kdo je příslušný a je schopen zajistit práva subjektů údajů, jakož i splnit ostatní povinnosti týkající se ochrany údajů. Avšak úkol určit, který správce je příslušný (a odpovědný) za která práva subjektů údajů a které povinnosti, je mnohem složitější v případě, kdy různí společní správci sdílejí účely a prostředky zpracování nesymetricky.

Nutnost objasnit rozdělení kontroly

Nejprve je třeba podotknout, že zejména v případech společné kontroly neschopnost přímo plnit veškeré povinnosti správce (zajištění informací, právo na přístup atd.) nevylučuje možnost být správcem. Může se stát, že v praxi mohou tyto povinnosti pro správce snadno plnit jiné strany, které jsou někdy blíže subjektu údajů. Správce je však každopádně odpovědný za své povinnosti a odpovídá za jakékoli jejich porušení.

Podle předchozího textu předloženého Komisí v průběhu přijímání směrnice by přístup k určitým osobním údajům znamenal existenci (společného) správce pro tyto údaje. Tato formulace však nebyla v konečném znění zachována a zkušenosti ukazují, že na straně jedné přístup k údajům neznamená kontrolu jako takovou, zatímco na straně druhé přístup k údajům není nezbytnou podmínkou pro to, aby byl určitý subjekt správcem. Ve složitých systémech s více účastníky, kteří mají přístup k osobním a ostatním údajům, mohou být práva subjektů údajů zajištěna na různých úrovních různými účastníky.

Právní důsledky souvisí rovněž s odpovědností správců, což vyvolává zejména otázku, zda „společná kontrola“ zavedená směrnicí znamená vždy společnou a nerozdílnou odpovědnost. Článek 26 o odpovědnosti používá jednotné číslo „správce“, což naznačuje kladnou odpověď. Jak však již bylo zmíněno, realita může představovat různé způsoby jednání „společně“, tj. „spolu s“. To může v určitých případech vést k společné a nerozdílné odpovědnosti, nemusí to však platit vždy: v mnoha případech mohou být různí správci odpovědní (a tudíž ručit) za zpracování osobních údajů v různých fázích a v různé míře.

Minimálním požadavkem by mělo být zajištění, aby i ve složitém prostředí zpracování údajů, kdy při zpracování osobních údajů hrají úlohu různí správci, bylo dodržování pravidel pro ochranu údajů a odpovědností za možné porušení těchto pravidel jednoznačně přiděleno s cílem zamezit tomu, aby byla snížena ochrana osobních údajů nebo aby vznikl „negativní kompetenční spor“ a mezery, kdy některé povinnosti nebo práva plynoucí ze směrnice nejsou zajištěny žádnou ze stran.

V těchto případech je více než kdy jindy důležité, aby bylo subjektům údajů poskytnuto jednoznačné informační oznámení, které objasňuje různé fáze a účastníky zpracování. Mimoto by mělo být objasněno, zda je každý správce příslušný pro dodržení všech práv subjektu údajů, nebo který správce je příslušný pro které právo.

Příklad č. 13: Banky a soubory informací o zákaznících neplnících závazky

Několik bank může vytvořit společný „soubor informací“ (pokud vnitrostátní právní předpisy povolují takovéto soubory), kdy každá z nich poskytuje informace (údaje), jež se týkají zákazníků neplnících své závazky, a všechny banky mají přístup k veškerým informacím. Některé právní předpisy stanoví, že veškeré žádosti subjektů údajů, například o přístup k údajům nebo o výmaz, je třeba podat pouze jednomu „vstupnímu místu“, poskytovateli. Poskytovatel odpovídá za nalezení správného správce a za zajištění toho, aby subjekt údajů obdržel náležitou odpověď. Totožnost poskytovatele je zveřejněna v rejstříku zpracování údajů. V jiných jurisdikcích mohou takovéto soubory informací spravovat jiné právnické osoby než správce, zatímco žádosti o přístup subjektu k údajům vyřizují zúčastněné banky, které jednají jako zprostředkovatelé.

Příklad č. 14: Reklama zaměřená na chování

Reklama zaměřená na chování používá informace shromážděné s ohledem na chování jednotlivce na internetu, například navštívené stránky nebo vyhledávání, za účelem výběru reklam, které se tomuto jednotlivci zobrazí. Vydavatelé, kteří na svých internetových stránkách velmi často pronajímají reklamní prostory, i provozovatelé reklamních sítí, kteří tyto prostory plní cílenou reklamou, mohou shromažďovat a vyměňovat si informace o uživatelích v závislosti na konkrétních smluvních ujednáních.

Z hlediska ochrany údajů se vydavatel považuje za nezávislého správce, pokud shromažďuje osobní údaje od uživatele (profil uživatele, IP adresa, umístění, jazyk operačního systému atd.) pro vlastní účely. Provozovatel reklamní sítě bude rovněž správcem, určuje-li účel (sledování uživatelů na internetových stránkách) nebo základní prostředky zpracování údajů. Podle podmínek spolupráce mezi vydavatelem a provozovatelem reklamní sítě, pokud například vydavatel umožní předání osobních údajů provozovateli reklamní sítě, včetně prostřednictvím přesměrování uživatele na internetové stránky provozovatele reklamní sítě, mohou být společnými správci souboru zpracování vedoucích k reklamě zaměřené na chování.

Ve všech případech (společní) správci zajistí, aby složitost a technické aspekty systému reklamy zaměřené na chování nebránily v nalezení vhodných způsobů plnění povinností správců a zajištění práv subjektů údajů. To zahrnuje zejména:

- *informování* uživatele o skutečnosti, že jeho údaje jsou zpřístupněny třetí osobě: to může účinněji provést vydavatel, který je hlavním účastníkem dialogu s uživatelem,
- a podmínky *přístupu* k osobním údajům: společnost provozující reklamní síť musí odpovídat na žádosti uživatelů ohledně způsobu provádění cílené reklamy podle údajů uživatelů a vyhovět žádostem o opravu a výmaz.

Vydavatelé a provozovatelé reklamních sítí mohou mimoto podléhat dalším povinnostem vyplývajícím z občanského práva nebo práva v oblasti ochrany spotřebitele, včetně práva občanskoprávních deliktů a nekalých obchodních praktik.

Předběžný závěr

Strany jednající společně mají určitou míru flexibility při rozdělování a přidělování povinností a odpovědností, pokud zajistí jejich plné dodržování. Pravidla týkající se výkonu společných odpovědností by měla být v zásadě stanovena správci. Rovněž v tomto případě je nutno vzít v úvahu skutkové okolnosti s cílem posoudit, zda ujednání odrážejí realitu zpracování údajů.

Z tohoto hlediska by posouzení společné kontroly mělo vzít v úvahu na straně jedné nutnost zajistit plné dodržování pravidel pro ochranu údajů a na straně druhé to, že větší počet správců může vést rovněž k nežádoucí složitosti a případné nedostatečné jasnosti, pokud jde o rozdělení odpovědností. To by představovalo riziko, že celé zpracování bude nezákonné kvůli nedostatečné transparentnosti a porušení zásady korektního zpracování.

Příklad č. 15: Platformy spravující zdravotní údaje

V určitém členském státě orgán veřejné moci zřídí národní kontaktní místo řídící výměnu údajů o pacientech mezi jednotlivými poskytovateli zdravotní péče. Větší počet správců – desítky tisíc – vede k tak nejasné situaci pro subjekty údajů (pacienty), že je ohrožena ochrana jejich práv. Subjektům údajů nebude jasné, na koho se mohou obrátit v případě stížností, dotazů a žádostí o informace, opravy nebo o přístup k osobním údajům. Orgán veřejné moci odpovídá za skutečnou podobu zpracování a způsob jeho použití. Tyto prvky vedou k závěru, že se orgán veřejné moci, který zřídí kontaktní místo, považuje za společného správce stejně jako kontaktní místo pro žádosti subjektů údajů.

V tomto kontextu lze tvrdit, že by se společná a nerozdílná odpovědnost všech dotčených stran měla považovat za způsob odstranění nejistoty, a proto by se měla předpokládat pouze v případě, že dotyčné strany nestanovily jiné, jasné a stejně účinné rozdělení povinností a odpovědností nebo toto rozdělení nevyplývá jednoznačně ze skutkových okolností.

III.2. Definice zpracovatele

Pojem zpracovatele nebyl v úmluvě č. 108 stanoven. Úloha zpracovatele byla poprvé uznána v prvním návrhu Komise, avšak bez zavedení tohoto pojmu, s cílem „*zamezit situacím, kdy zpracování třetí osobou pro správce souboru údajů vede k snížení úrovně ochrany poskytnuté subjektu údajů*“. Teprve v pozměněném návrhu Komise je na návrh Evropského parlamentu pojem zpracovatel výslovně a nezávisle vysvětlen, načež stávající formulaci získal ve společném postoji Rady.

Stejně jako u definice správce předpokládá definice zpracovatele širokou škálu účastníků, kteří mohou hrát úlohu zpracovatele („... fyzická nebo právnická osoba, orgán veřejné moci, agentura nebo jakýkoli jiný subjekt ...“).

Existence zpracovatele závisí na rozhodnutí přijatém správcem, který může rozhodnout, že údaje budou zpracovány v rámci jeho organizace, například zaměstnanci oprávněnými ke zpracování údajů přímo podléhajícími správci (viz naopak čl. 2 písm. f), nebo přenesé veškeré činnosti spojené se zpracováním či jejich část na externí organizaci, tj. jak uvádí důvodová zpráva pozměněného návrhu Komise, „samostatnou právnickou osobou jednající jeho jménem“.

Dvěma základními podmínkami pro určení jakožto zpracovatele je na straně jedné existence samostatné právnické osoby s ohledem na správce a na straně druhé zpracování osobních údajů pro správce. Tato činnost spojená se zpracováním může být omezená na konkrétní úkol či kontext nebo může být obecnější a širší.

Úloha zpracovatele nevyplývá z povahy subjektu zpracovávajícího údaje, nýbrž z jeho konkrétních činností v určitém kontextu. Jinými slovy, tentýž subjekt může jednat současně u určitého zpracování jako správce a u jiných zpracování jako zpracovatel a určení jakožto správce nebo zpracovatele je nutno posoudit s ohledem na konkrétní soubory údajů nebo úkonů.

Příklad č. 16: Internetoví poskytovatelé hostingových služeb

Internetový poskytovatel zajišťující hostingové služby je v zásadě zpracovatelem osobních údajů zveřejněných na internetu jeho zákazníky, kteří využívají tohoto internetového poskytovatele pro hostování a údržbu svých internetových stránek. Pokud však internetový poskytovatel dále zpracovává údaje obsažené na internetových stránkách pro vlastní účely, pak je pro toto konkrétní zpracování správcem údajů. Tato analýza se liší od internetového poskytovatele, který zajišťuje e-mailové služby nebo služby přístupu na internet (viz rovněž příklad č. 1: telekomunikační operátoři).

Nejdůležitějším prvkem je ustanovení, že zpracovatel jedná „...pro správce ...“. Jednat pro někoho znamená sloužit zájmům někoho jiného a připomíná právní pojem „pověření“. V případě práva v oblasti ochrany údajů je zpracovatel vyzván, aby splnil pokyny vydané správcem, přinejmenším s ohledem na účel zpracování a základní prvky prostředků.

Z tohoto hlediska je zákonnost činnosti zpracovatele v souvislosti se zpracováním údajů určena pověřením, které vydal správce. Zpracovatel, který překročí své pověření a získá příslušnou úlohu při určování účelu nebo základních prostředků zpracování, je (společným) správcem místo zpracovatelem. Otázka zákonnosti tohoto zpracování však bude posouzena na základě ostatních článků (6–8). Pověření však může znamenat určitou míru rozhodovací pravomoci, jak co nejlépe sloužit zájmům správce, která zpracovateli umožňuje vybrat nejvhodnější technické a organizační prostředky.

Příklad č. 17: Externí zadávání poštovních služeb

Soukromé subjekty poskytují poštovní služby pro (veřejné) agentury – např. rozesílání rodičovských a mateřských příspěvků prováděné pro Státní správu sociálního zabezpečení. V tomto případě orgán pro ochranu údajů uvedl, že by dotyčné soukromé subjekty měly být považovány za zpracovatele vzhledem k tomu, že jejich úkol, který je sice vykonáván s určitou mírou nezávislosti, je omezen pouze na část zpracování, která je nezbytná pro účely stanovené správcem údajů.

V zájmu zajištění, aby externí zadávání a pověření nevedlo k snížení standardu ochrany údajů, obsahuje směrnice dvě ustanovení, jež jsou výslovně určena zpracovateli a která stanoví velmi podrobně jeho povinnosti s ohledem na důvěrnou povahu a bezpečnost.

– Článek 16 stanoví, že samotný zpracovatel, jakož i jakákoli osoba, která jedná z pověření zpracovatele, jež má přístup k osobním údajům, je může zpracovávat pouze podle pokynů správce.

– Článek 17 s ohledem na bezpečnost zpracování stanoví nutnost smlouvy nebo závazného právního aktu, který upravuje vztahy mezi správcem údajů a zpracovatelem údajů. Tato smlouva musí být potvrzena písemně pro zachování důkazů a musí mít minimální obsah a stanovit zejména, že zpracovatel jedná pouze podle pokynů správce a přijme vhodná technická a organizační opatření na ochranu osobních údajů. Smlouva by měla obsahovat dostatečně podrobný popis pověření zpracovatele.

V tomto ohledu je nutno podotknout, že v mnoha případech vytváří poskytovatelé služeb, kteří se specializují na určité zpracování údajů (například výplatu mezd) standardní služby a smlouvy, jež mají být podepsány správci údajů, takže fakticky stanoví určitý standardní způsob zpracování osobních údajů¹⁸. Avšak skutečnost, že smlouva a její podrobné obchodní podmínky jsou vyhotoveny poskytovatelem služeb místo správcem, není *sama o sobě* dostatečným základem pro vyvození závěru, že by se měl poskytovatel služeb považovat za správce, pokud správce svobodně přijal smluvní podmínky, převzal tudíž plnou odpovědnost za tyto podmínky.

Stejně tak by se nerovnováha s ohledem na smluvní sílu malého správce údajů vůči velkým poskytovatelům služeb neměla považovat za důvod, aby správce přijal ustanovení a podmínky smluv, jež nejsou v souladu s právem v oblasti ochrany údajů.

Příklad č. 18: E-mailové platformy

John Smith hledá e-mailovou platformu, kterou bude používat on a pět zaměstnanců jeho podniku. Zjistí, že vhodná uživatelsky přívětivá platforma (a rovněž jediná platforma, která je nabízena zdarma) uchovává osobní údaje příliš dlouhou dobu a předává je do třetích zemí bez přiměřených bezpečnostních opatření. Smluvní podmínky jsou mimoto „ber, nebo nech být“.

V tomto případě by se pan Smith měl buď poohlédnout po jiném poskytovateli, nebo v případě údajného nedodržení pravidel pro ochranu údajů nebo nedostupnosti jiných vhodných poskytovatelů na trhu postoupit záležitost příslušným orgánům, například orgánům pro ochranu údajů, orgánům pro ochranu spotřebitele a antimonopolním orgánům atd.

Skutečnost, že směrnice vyžaduje k zajištění bezpečnosti zpracování písemnou smlouvu, neznamená, že mezi správci a zpracovateli nemohou existovat vztahy bez předchozích smluv. Z tohoto hlediska není smlouva podstatná ani rozhodující, i když může pomoci lépe pochopit vztahy mezi stranami¹⁹. Proto rovněž v tomto případě se použije praktický přístup, který analyzuje skutkové prvky vztahů mezi jednotlivými subjekty a způsob určování účelu a prostředků zpracování. Pokud se zdá, že mezi správcem a zpracovatelem existuje vztah, jsou tyto strany podle právních předpisů povinny uzavřít smlouvu (viz článek 17 směrnice).

¹⁸ Vypracováním smluvních podmínek poskytovatelem služby není dotčena skutečnost, že základní aspekty zpracování, jak bylo popsáno v bodě III.1.b, jsou určeny správcem.

¹⁹ V některých případech však může existence písemné smlouvy představovat nezbytnou podmínku pro to, aby se daný subjekt v určitých situacích považoval automaticky za zpracovatele. Například ve Španělsku zpráva o telefonních centrech vymezuje jako zpracovatele všechna telefonní centra ve třetích zemích, pokud plní smlouvu. To platí i v případě, že smlouvu vypracoval zpracovatel a správce ji pouze „dodržuje“.

Větší počet zpracovatelů

V rostoucí míře dochází k tomu, že zpracování osobních údajů je správcem zadáváno externě několika zpracovatelům údajů. Tito zpracovatelé mohou mít přímý vztah se správcem údajů nebo být subdodavateli, na něž zpracovatelé přenesli část činností spojených se zpracováním, které jim byly svěřeny.

Tyto složité (víceúrovňové nebo roztržštěné) struktury zpracování osobních údajů se objevují častěji s novými technologiemi a některé vnitrostátní právní předpisy na ně výslovně odkazují. Směrnice nebrání tomu, aby z důvodu organizačních požadavků bylo za zpracovatele údajů nebo dílčí zpracovatele určeno několik subjektů, a to rozdělením příslušných úkolů. Všechny tyto subjekty však musí při provádění zpracování dodržovat pokyny vydané správcem údajů.

Příklad č. 19: Počítačové sítě

Velké výzkumné infrastruktury využívají stále více distribuovaná výpočetní zařízení, zejména sítě, s cílem využít výpočetní a úložnou kapacitu. Sítě jsou nainstalovány v různých výzkumných infrastrukturách zřízených v různých zemích. Evropská síť se může například skládat z vnitrostátních sítí, za něž zase odpovídá vnitrostátní orgán. Tato evropská síť však nemusí mít ústřední orgán, který odpovídá za její fungování. Výzkumní pracovníci, kteří využívají takovou síť, obvykle nemohou určit, kde jsou jejich údaje přesně zpracovávány, a tudíž kdo je odpovědným zpracovatelem údajů (případ je ještě složitější, jestliže se síťové infrastruktury nacházejí ve třetích zemích). Pokud by síťová infrastruktura použila údaje nedovoleným způsobem, lze tuto stranu považovat za správce údajů, nejedná-li pro výzkumné pracovníky.

Strategickou otázkou je, aby v případě většího počtu účastníků zapojených do procesu byly povinnosti a odpovědnosti plynoucí z právních předpisů o ochraně údajů jednoznačně rozděleny a nebyly rozptýleny v celém řetězci externího zadávání / subdodávek. Jinými slovy, je třeba vyhnout se řetězci (dílčích) zpracovatelů, který by snížil či dokonce znemožnil účinnou kontrolu a jednoznačnou odpovědnost za činnosti spojené se zpracováním, ledaže jsou jednoznačně stanoveny odpovědnosti jednotlivých stran v řetězci.

Z tohoto hlediska je stejně, jak je popsáno v bodě III.1.b (ačkoliv není nutné, aby správce stanovil a schválil veškeré podrobnosti prostředků použitých k dosažení předpokládaného účelu), nezbytné, aby byl přinejmenším informován o hlavních prvcích struktury zpracování (například dotčené subjekty, bezpečnostní opatření, záruky za zpracování v třetích zemích atd.), takže je nadále schopen kontrolovat údaje, které jsou pro něj zpracovávány.

Je třeba rovněž uvážit, že ačkoliv směrnice ukládá odpovědnost správci, nebrání vnitrostátním právním předpisům o ochraně údajů, aby se v určitých případech považoval za odpovědného i zpracovatel.

Při určování postavení různých zúčastněných subjektů mohou být užitečná některá kritéria:

- o úroveň předchozích pokynů vydaných správcem údajů, která určuje manévrovací prostor, jenž je ponechán zpracovateli údajů;

- sledování poskytování služby ze strany správce údajů. Trvalý a důkladný dozor ze strany správce s cílem zajistit důsledné dodržování pokynů a smluvních podmínek zpracovatelem naznačuje, že správce nadále vykonává úplnou a výhradní kontrolu nad zpracováním;
- zviditelnění/obraz poskytnutý správcem subjektu údajů a očekávání subjektů údajů na základě tohoto zviditelnění.

Příklad č. 20: Telefonní centra

Správce údajů zadá externě některé ze svých úkonů telefonnímu centru a vydá telefonnímu centru pokyny, aby se při volání zákazníků správce údajů představovalo s použitím totožnosti správce údajů. V tomto případě vedou očekávání zákazníků a způsob, jakým se správce těmto zákazníkům představuje prostřednictvím externí společnosti, k závěru, že externí společnost jedná jako zpracovatel údajů pro (jménem) správce.

- Odborné znalosti stran: v určitých případech hrají tradiční úloha a odborné znalosti poskytovatele služby rozhodující roli, která může znamenat jako určení jakožto správce údajů.

Příklad č. 21: Advokáti

Advokát zastupuje svého klienta u soudu a v souvislosti s tímto úkolem zpracovává osobní údaje související s případem tohoto klienta. Právním důvodem pro využití potřebných informací je pověření klienta. Toto pověření se však nezaměřuje na zpracování údajů, nýbrž na zastupování u soudu, přičemž pro tuto činnost mají tato povolání tradičně vlastní právní základ. Příslušníci těchto povolání jsou proto při zpracování údajů v průběhu právního zastupování svých klientů považováni za nezávislé „správce“.

V jiném kontextu může být rozhodující rovněž podrobnější posouzení prostředků zavedených k dosažení účelu.

Příklad č. 22: Internetové stránky „Ztrát a nálezů“

Internetové stránky „Ztrát a nálezů“ byly představeny pouze jako zpracovatel, jelikož osoby, které vyvěšují oznámení o ztracených předmětech, určují obsah, a tudíž na mikroúrovni účel (např. nalezení ztracené brože, papouška atd.). Orgán pro ochranu údajů tento argument odmítl. Internetové stránky byly vytvořeny za účelem dosažení zisku z toho, že umožní vyvěsit oznámení o ztracených předmětech, a skutečnost, že neurčují, které konkrétní předměty byly vyvěšeny (na rozdíl od určení kategorií předmětů), nebyla zásadní, jelikož definice „správce údajů“ nezahrnuje výslovně určení obsahu. Internetové stránky určují podmínky vyvěšení atd. a odpovídají za vhodnost obsahu.

Ačkoliv může existovat tendence obecně označit externí zadávání jako úkol zpracovatele, současné situace a hodnocení jsou často mnohem složitější.

Příklad č. 23: Účetní

Hodnocení postavení účetních se může lišit v závislosti na kontextu. Pokud účetní poskytují služby široké veřejnosti a malým obchodníkům na základě velmi obecných pokynů („vypracovat příznání k dani“), pak bude (stejně jako v případě právních zástupců jednajících v podobných situacích a z podobných důvodů) účetní správcem údajů. Je-li však účetní zaměstnán podnikem a podléhá podrobným pokynům vydaným podnikovým účetním, například provést podrobný audit, pak obvykle v případě, že se nejedná o řádného zaměstnance, bude zpracovatelem, a to z důvodu jasnosti pokynů a následného omezeného rozsahu rozhodovací pravomoci. Toto však podléhá jedné důležité námitce, a sice že v případě, pokud se účetní domnívá, že zjistil nesprávný postup, který je povinen oznámit, pak z důvodu profesních povinností, které se na něj vztahují, jedná nezávisle jako správce.

Někdy může složitost zpracování vést k většímu zaměření se na manévrovací prostor subjektů pověřených zpracováním osobních údajů, například v případě, že zpracování znamená zvláštní riziko narušení soukromí. Zavedení nových prostředků zpracování může vést k tomu, že se upřednostňuje hodnocení jakožto správce údajů namísto zpracovatele údajů. Tyto případy mohou mít rovněž za následek objasnění a určení správce výslovně stanovené právem.

Příklad č. 24: Zpracování údajů pro historické, vědecké a statistické účely

Vnitrostátní právo může v souvislosti se zpracováním osobních údajů pro historické, vědecké a statistické účely zavést pojem zprostředkovatelské organizace s cílem určit subjekt pověřený převedením nekódovaných údajů na kódované údaje, takže správce zpracování pro historické, vědecké a statistické účely není schopen zpětně identifikovat subjekty údajů.

Pokud několik správců původních zpracování předá údaje jedné či více třetím osobám k dalšímu zpracování pro historické, vědecké a statistické účely, údaje jsou nejprve zakódovány zprostředkovatelskou organizací. V tomto případě lze zprostředkovatelskou organizaci považovat za správce podle zvláštních vnitrostátních předpisů a na tuto organizaci se vztahují veškeré výsledné povinnosti (relevantnost údajů, informování subjektu údajů, oznámení atd.). To je odůvodněno skutečností, že jsou-li spojeny údaje pocházející z různých zdrojů, existuje zvláštní hrozba pro ochranu údajů, která odůvodňuje vlastní odpovědnost zprostředkovatelské organizace. Tato organizace proto není považována jednoduše za zpracovatele, nýbrž podle vnitrostátního práva se považuje plně za správce.

Stejně tak je důležitá nezávislá rozhodovací pravomoc ponechaná jednotlivým stranám podílejícím se na zpracování. Případ klinických zkoušek léků ukazuje, že vztah mezi zadávajícími společnostmi a externími subjekty pověřenými provedením zkoušek závisí na rozhodovací pravomoci ponechané externím subjektům v souvislosti se zpracováním údajů. To znamená, že může existovat více než jeden správce, avšak rovněž více než jeden zpracovatel nebo osoba pověřená zpracováním.

Příklad č. 25: Klinické zkoušky léků

Farmaceutická společnost XYZ zadá určité zkoušky léků a po posouzení příslušné způsobilosti a zájmů vybere z uchazečů zkušební střediska; vypracuje protokol o zkoušce, vydá střediskům potřebné pokyny v souvislosti se zpracováním údajů a ověřuje dodržování protokolu a příslušných vnitřních postupů ze strany těchto středisek.

Ačkoliv zadavatel neshromažďuje přímo žádné údaje, získává údaje pacientů shromážděné zkušebními středisky a zpracovává tyto údaje různými způsoby (vyhodnocení informací obsažených v lékařské dokumentaci; obdržení údajů o nepříznivých reakcích; zadávání těchto údajů do příslušné databáze; provádění statistických analýz za účelem dosažení výsledků zkoušek). Zkušební středisko provádí zkoušku nezávisle, ačkoliv v souladu s pokyny zadavatele; poskytuje informační oznámení pacientům a získává jejich souhlas v souvislosti se zpracováním údajů, které se jich týkají; umožňuje spolupracovníkům zadavatele přístup k původní lékařské dokumentaci pacientů za účelem provádění monitorovacích činností a zajišťuje a odpovídá za uchovávání těchto dokumentů. Zdá se proto, že jednotlivým účastníkům jsou svěřeny konkrétní odpovědnosti.

V tomto případě provádějí zkušební střediska i zadavatelé důležitá určení s ohledem na způsob zpracování osobních údajů souvisejících s klinickými zkouškami. Lze je proto považovat za společné správce údajů. Vztah mezi zadavatelem a zkušebními středisky by bylo možno vykládat odlišně v případech, že zadavatel určuje účel a základní prvky prostředků a výzkumnému pracovníkovi je ponechán velmi malý manévrovací prostor.

III.3. Definice třetí osoby

Pojem „třetí osoba“ nebyl v úmluvě č. 108 stanoven, byl však zaveden pozměněným návrhem Komise v návaznosti na pozměňovací návrh předložený Evropským parlamentem. Podle důvodové zprávy byl pozměňovací návrh přepracován s cílem objasnit, že třetí osoby nezahrnují subjekt údajů, správce a osoby, které jsou oprávněny ke zpracování údajů, a to z přímého pověření správce nebo pro správce, stejně jako zpracovatele. To znamená, že *„osoby pracující pro jinou organizaci, i když ta patří do stejné skupiny nebo holdingu společnosti, budou obvykle třetími osobami“*, zatímco na druhou stranu *„pobočky banky spravující účty klientů z přímého pověření svého ústředí nebudou třetími osobami“*.

Směrnice používá pojem „třetí osoba“ způsobem, jenž se neliší od způsobu, jakým je tento pojem obvykle používán v občanském právu, kde je třetí osoba obvykle subjektem, jenž není součástí organizace nebo dohody. V souvislosti s ochranou údajů je nutno tento pojem vykládat jako pojem odkazující na jakýkoli subjekt, který při zpracování osobních údajů nemá zvláštní oprávnění nebo povolení, jež by vyplývaly například z jeho úlohy správce, zpracovatele nebo jejich zaměstnance.

Směrnice tento pojem používá v mnoha ustanoveních, obvykle za účelem stanovení zákazu, omezení nebo povinností v případech, kdy by osobní údaje mohly být zpracovány jinými osobami, u nichž se původně nepředpokládalo, že budou zpracovávat určité osobní údaje.

V této souvislosti lze vyvodit závěr, že třetí osoba, která obdrží osobní údaje, a to legálně nebo protiprávně, bude v zásadě novým správcem, jsou-li splněny ostatní podmínky pro hodnocení této strany jako správce a použití právních předpisů o ochraně údajů.

Příklad č. 26: Neoprávněný přístup ze strany zaměstnance

Zaměstnanec společnosti se při plnění svých úkolů doví o osobních údajích, k nimž nemá povolen přístup. V tomto případě je nutno tohoto zaměstnance považovat za „třetí osobu“ vůči jeho zaměstnavateli se všemi důsledky a závazky z toho plynoucími, pokud jde o zákonnost sdělení a zpracování údajů.

IV. Závěry

Pojem správce údajů a jeho vzájemný vztah s pojmem zpracovatel údajů hrají při uplatňování směrnice 95/46/ES zásadní úlohu, jelikož určují, kdo je odpovědný za dodržování pravidel pro ochranu údajů, jak mohou subjekty údajů vykonávat svá práva, jaké je použitelné vnitrostátní právo a jak účinně mohou působit orgány pro ochranu údajů.

Organizační diferenciaci ve veřejném a v soukromém sektoru, rozvoj IKT, jakož i globalizace zpracování údajů zvyšují složitost způsobu zpracovávání osobních údajů a vyžadují objasnění těchto pojmů v zájmu zajištění účinného uplatňování a dodržování v praxi.

Pojem správce je nezávislý v tom smyslu, že je nutno jej vykládat především podle právních předpisů Společenství v oblasti ochrany údajů, a praktický v tom smyslu, že má přidělit odpovědnosti podle skutečného vlivu, je tudíž založen spíše na skutkové analýze než na formální analýze.

Definice ve směrnici obsahuje tři hlavní stavební kameny: osobní aspekt („*fyzická nebo právní osoba, orgán veřejné moci, agentura nebo jakýkoli jiný subjekt*“); možnost mnohostranné kontroly („*kteřý sám nebo společně s jinými*“) a zásadní prvky k odlišení správce od ostatních účastníků („*určuje účel a prostředky zpracování osobních údajů*“).

Analýza těchto stavebních kamenů vede k těmto hlavním výsledkům:

- Schopnost „*určit účel a prostředky ...*“ může vyplývat z různých právních a/nebo skutkových okolností: výslovná právní pravomoc, kdy právo určuje správce nebo svěřuje úkol či povinnost shromažďovat a zpracovávat určité údaje; běžné právní předpisy nebo existující tradiční úlohy, které obvykle znamenají určitou odpovědnost v rámci určitých organizací (například zaměstnavatel ve vztahu k údajům zaměstnanců); skutkové okolnosti a jiné prvky (např. smluvní vztahy, skutečná kontrola některé strany, zviditelnění vůči subjektům údajů atd.).

Není-li použitelná žádná z výše uvedených kategorií, určení správce je nutno považovat za „neplatné od samého počátku“. Subjekt, který nemá právní ani skutečný vliv na určování způsobu zpracování osobních údajů, nelze považovat za správce.

Určení „účelu“ zpracování znamená postavení (fakticky) správce. Určení „prostředků“ zpracování může být správcem přeneseno na jiný subjekt, co se týká

technických nebo organizačních záležitostí. O podstatných otázkách, které jsou zásadní pro zákonnost zpracování – například jaké údaje mají být zpracovávány, délka uchovávání, přístup atd. – musí rozhodnout správce.

- *Osobní aspekt* definice odkazuje na širokou škálu subjektů, které mohou hrát úlohu správce. Ze strategického hlediska rozdělení odpovědností je však nutno upřednostnit to, aby se za správce považovaly společnost nebo orgán jako takové namísto konkrétní osoby v rámci této společnosti nebo orgánu. Je to společnost nebo orgán, které se považují za odpovědné za zpracování údajů a povinnosti vyplývající z právních předpisů v oblasti ochrany údajů, ledaže existují jednoznačné prvky, které naznačují, že odpovědná je fyzická osoba, například pokud fyzická osoba pracující ve společnosti nebo orgánu veřejné moci použije údaje pro vlastní účely mimo rámec činností společnosti.
- Možnost *mnohostranné kontroly* pokrývá rostoucí počet situací, kdy jako správci jednají různé strany. Posouzení této společné kontroly by mělo odrážet posouzení „jediné“ kontroly, a to přijetím věcného a praktického přístupu a zaměřením se na otázku, zda jsou účel a základní prvky prostředků určeny více než jednou stranou.

Účast stran na určení účelu a prostředků zpracování v rámci společné kontroly může mít různé formy a nemusí být sdílena rovnou měrou. Toto stanovisko uvádí mnoho příkladů různých druhů a stupňů společné kontroly. Různé stupně kontroly mohou vést k různé míře povinností a odpovědnosti a ne ve všech případech lze předpokládat „společnou a nerozdílnou“ odpovědnost. Je možné, aby ve složitých systémech s více účastníky byl přístup k osobním údajům a výkon ostatních práv subjektů údajů zajištěn na různých úrovních různými účastníky.

Toto stanovisko analyzuje rovněž pojem zpracovatel, jehož existence závisí na rozhodnutí přijatém správcem, který může rozhodnout o zpracování údajů v rámci své organizace nebo o přenesení veškerých činností spojených se zpracováním či jejich části na externí organizaci. Dvěma základními podmínkami pro určení jakožto zpracovatele jsou na straně jedné to, že se jedná o samostatnou právnickou osobu s ohledem na správce, a na straně druhé je to zpracování osobních údajů pro správce. Tato činnost spojená se zpracováním může být omezená na konkrétní úkol nebo kontext nebo může být přizpůsobena určité míře rozhodovací pravomoci, pokud jde o to, jak sloužit zájmům správce, jež zpracovateli umožňuje zvolit nejvhodnější technické a organizační prostředky.

Úloha zpracovatele nevyplývá z povahy účastníka zpracovávajícího osobní údaje, nýbrž z konkrétních činností v určitém kontextu a s ohledem na určitý soubor údajů nebo úkonů. Při určování postavení různých zúčastněných subjektů mohou být užitečná některá kritéria: úroveň předchozích pokynů vydaných správcem údajů; sledování poskytování služby ze strany správce údajů; zviditelnění vůči subjektům údajů; odborné znalosti stran; nezávislá rozhodovací pravomoc ponechaná různým stranám.

Zbývající kategorie „třetí osoby“ je definována jako účastník, který při zpracování osobních údajů nemá žádné zvláštní oprávnění nebo povolení, jež by vyplývaly například z jeho úlohy správce, zpracovatele nebo jejich zaměstnance.

* * *

Pracovní skupina uznává potíže při používání definic obsažených ve směrnici ve složitém prostředí, v němž lze předpokládat mnoho scénářů zahrnujících správce a zpracovatele, samostatně nebo společně, s různou mírou nezávislosti a odpovědnosti.

Ve své analýze pracovní skupina zdůraznila nutnost rozdělit odpovědnost tak, aby bylo v praxi dostatečně zajištěno dodržování pravidel pro ochranu údajů. Nejistila však žádný důvod pro domněnku, že z tohoto hlediska již nebude stávající rozlišení mezi správci a zpracovateli relevantní a použitelné.

Pracovní skupina proto doufá, že vysvětlení obsažená v tomto stanovisku doložená konkrétními příklady převzatými z každodenních zkušeností orgánů pro ochranu údajů přispějí k účinným pokynům ke způsobu výkladu těchto hlavních definic směrnice.

V Bruselu dne 16. února 2010.

*Za pracovní skupinu
předseda
Jacob KOHNSTAMM*